

MİMAR SİNAN

4. E. Muh. Büyük Üstad Mesajı Orhan ALBAC
8. İDEAL Muh. L.'sinin Kuruluş
Tarihî Hakkında Suha UMUR
10. Tarihîsel Araştırma Yöntemleri
Anderson, v.B. Celil LÂYKTEZ
14. Sanatlık Kelime(ler) Abdurrahman ERGİNSÖY
19. New-York Müriyyat Abidesi M. Fuat AKEV
25. Metakozmogonî'den Parakozmolojiye
Masonik «Esprit» ile Yaklaşım Faruk ERENGÜL
36. Neden Değişik Raşid TEMEL
39. Yerküre - Göküre Tamer AYAN
56. Aklın Işığında İnanç İhan ÖZDEM
65. Sevgi Üzerine Osman S. ALTINAY
71. Masonik Mazar Taşları Ümrani UYGUR
73. Olayların İçinden Sabir ERMAN
75. Localardan Haberler Mimar SİNAN
80. Aramızdan Ayrılanlar Mimar SİNAN

MİMAR SİNAN

**Gevşemeyin, endişe etmeyin. İnancınız
sağlamsa, mutlaka başaracaksınız.**

Şâhı Yüce Kur'an, S. III. 139

Kapak Kompozisyonu : ŐINASI BARUTÇU
YENİLİK BASIMEVİ — TİPO — OFSET
Tel. 143 55 72 - 145 32 48 ☆ İSTANBUL - 1990

MİMAR SİNAN

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasının

Tarihi, çağdaş ve gerçekçi açıdan

araştırma ve yayın organıdır.

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası adına

İmtiyaz sahibi : Cavit YENİÇİOĞLU

Yazı işlerini fiilen idare eden : Reşad UMUR

DERGİDE ÇIKAN YAZILARIN SORUMLULUĞU YAZARLARINA AİTTİR.

ÜÇ AYDA BİR ÇIKARILIR, ÜYELERE MAHSUSTUR, PARA İLE SATILMAZ

SAYI : 76

Nuruziya Sokağı: 25, Beyoğlu,

Tel: 149 24 51 HAZİRAN 1990

4. E. Muh. Büyük Üstad Meselesi Orhan ALSAC
6. İDEAL Muh. L.'sinin Kuruluş
Tarihi Hakkında Suha UMUR
10. Tarihsel Araştırma Yöntemleri
Anderson, v.s. Celil LÂYIKTEZ
18. Senelik Kelime(ler) Abdurrahman ERGİNSOY
19. New-York Hürriyet Abidesi M. Fuat AKEV
25. Metakozmogoni'den Parakozmolojiye
Masonik «Esprit» ile Yaklaşım Faruk ERENGÜL
36. Neden Değişik Raşid TEMEL
39. Yerküre - Gökküre Tamer AYAN
56. Aklın Işığında İnanç İhan ÖZDEM
65. Sevgi Üzerine Osman S. ALTINAY
71. Masonik Mezar Taşları Ümran UYGUR
74. Localardan Haberler Mimar SİNAN
80. Aramızdan Ayrılanlar Mimar SİNAN

E. Muh. BÜYÜK ÜSTADIN MESAJI

Sevgili Kardeşlerim;

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasına bir dönem daha Büyük Üstadlık yapma şerefine bana yüklediği sorumluluğun bilincinde olarak yeni dönemin hepimiz için hayırlı olmasını diliyorum.

Bana karşı gösterilen güvene layık olmaya çalışacağımdan emin olabilirsiniz.

Geçen dönemde çalışmalarımız daha çok ritüeller üzerinde oldu. Bu dönem tüzüklerimizi gözden geçirmek kararındayız. Aynı zamanda Üstadı Muhteremler Danışma Kurullarının daha etkin çalışmaları, komitelere süreklilik kazandırılması, Eğitim Locaları için standart bir eğitim programı oluşturulması çalışma konularımız arasında olacaktır.

Bütün parasal olanaklarımızı seferber ederek İstanbul inşaatını tamamlamak ve localarımızın kardeşlik sofralarını rahatlatmak en önemli işlerimizden biri olacaktır.

Bu konuda bütün kardeşlerimden maddi ve manevi yardım göreceğimden eminim.

Sevgili Kardeşlerim;

Geçen dönem Ritüel Komitesi tarafından hazırlanan ritüeller hakkındaki mütalaaların tekrar incelenerek gereğinin yapılacağı duyurumuz üzerinde hassasiyetle durulmasını ve konvanda da söylediğim gibi duygusal değil, bilimsel ve belgesel eleştirilerinizi beklediğimizi bir defa daha hatırlatır, hepinize sağlık ve mutluluklar dilerim.

Kardeş sevgilerimle.

Orhan ALSAÇ
Büyük Üstad

İDEAL Muh. L.'sının Kuruluş Tarihi Hakkında

Suha UMUR

Büyük Sekreterliğin Mimar Sinan Locası'na yazmış olduğu 24 Ağustos 1989 tarihli levhasında,

«İdeal Muh. L.sinin Envarı ve K.lerinin, bu Muh. L.nin 1935 - 1948 yılları arasındaki uyku döneminde kurulmuş olduğunu söylemektedirler; bazı K.lerin ise o dönemde faaliyette bulunan teşkilâtın bir Loca kurma yetkisine sahip bulunmadığını, bu sebeple İdeal Muh. L.sinin resmî kuruluşunun ancak 1948 yılında olabileceğini ileri sürmektedirler.»

denilmekte ve gerekli araştırmanın, Mimar Sinan Muh. L.sı tarafından yapılması istenmektedir.

Bu konuda yaptığımız araştırmada, başlıca üç nokta üzerinde durduk :

- 1) İdeal Locasının kurulmuş olduğu uyku döneminde bu Locayı kurmuş olan Yüksek Şûra'nın faaliyette olup olmadığı.
- 2) Yüksek Şûranın kurduğu sembolik Localar.
- 3) Bu devrede İdeal Locasının çalışmaları.

1935 senesinde Türkiyede Mason faaliyetleri durdurulduğu zaman görünüşte, Maşrık-ı Azam kendi kendisini fesh etmişti. 10/Ekim/1935 tarihli Anadolu Ajansının tebliğinde «**Türk Mason Cemiyeti** memleketimizin sosyal tekâmülü ve günden güne artan -muazzam terakkilerini nazar-ı itibara alarak ve Türkiye Cumhuriyetinde hâkim olan demokratik ve cidden lâik prensiplerin tatbikatından doğan iyilikleri müşahade ederek **faaliyetine - bu hususta hiç bir kanun olmaksızın - nihayet vermediği** ve bütün mallarını memleketin sosyal ve kültürel kalkınmasına çalışan Halk Evlerine teberru **muvaffık görmüştür**» denmektedir.

Sebebi ne olursa olsun, bu tarihte, bütün Locaların, yani Mavi Locaların ve Yüksek derece Atölyelerinin faaliyetlerini durdukları anlaşılmaktadır. Bununla beraber Yüksek Şûra, kendisini bu fesih kararı dışında sayarak faaliyetine devam etmiştir.

Fikret Çeltikçi B.e göre, «Yüksek Şûranın karar almak için toplantılarında en az dokuz üyenin hazır bulunması gerekli olmaktadır. Halbuki, 1935 tarihinde aktif üye niteliğinde bulunan 33 dereceli Birader sayısı birdenbire bu sayının altına düşmüş bulunuyordu. Aslında bu tarihte Türkiye'de 33 dereceli Masonların sayısı bu nisabın çok üstünde olduğu bilinmektedir. Şu kadar var ki bunların bir kısmı Mason Cemiyetinin kapanmasına karar vermiş olduğu kabul edilen Halk Fırkasının tanınmış üyelerinden bulunmakta idi. Bunlar fesih kararından memnun bulunmamış olsalar bile bu karara karşı koyamamış oldukları cihetle artık aktif üyelik vasıflarından vaz geçmiş görünmekteydi. Bu hal dolayısıyla Yüksek Şûraya yeni biraderlerin kabulü gerekli görülmüştür. Bu maksatla ilk defa, 1938 yılında İsmail Memduh Altar, Ali Galip Taş ve Cevdet Hamdi Balım Biraderler 33 dereceye yükseltildiler.»

Yüksek Şûra bundan sonra, 1948 yılına kadar, 1939, 1940, 1944, 1945 ve 1947 senelerinde 13 Biraderi daha 33 dereceye yükseltmiştir.

1935 senesinde Masonluk faaliyetini tatil ettiği zaman Yüksek Şûranın başında, Hâkim Büyük Âmir Dr. İsmail Hurşit ile Kaymakamı Dr. Nurettin Râmih B.ler bulunmakta idiler. 1938 senesinde İsmail Hurşit B.in vefatı üzerine Hâkim Büyük Âmirliğe Nurettin Râmih, Kaymakamlığa ise Dr. Mim Kemâl Öke B.ler, 1945 senesinde ise Hâkim Büyük Amirliğe Mim Kemâl Öke, Kaymakamlığa Mustafa Hak- kı Nalçacı B.ler seçilmişlerdir.

1935 - 1948 tarihleri arasında Yüksek Şûranın kendi bünyesinde yaptığı bu değişiklikler, faaliyette olduğunun delilidir. Daha sonraki senelerde bunlar için, yani bazı B.lerin 33 dereceye çıkartılmaları, seçimlerin yapılması vs.de muntazam olmayan bir durum iddia edilmemiştir.

2

1938 senesinde kabul edilmiş olan yeni bir Cemiyetler Kanununa dayanarak Masonluğun uyandırılabilceğini düşünen Yüksek Şûra, kendisine bağlı olarak üç yeni Loca açma kararı almıştır. 1939 senesinde, İdeal, Kültür ve Ülkü adı altında açılan bu Localara, kuruluş izni Yüksek Şûra tarafından verilmiştir.

1948'den sonra 1950'de «Yüksek Şûraya bağlı Büyük Mahfel» kuruluncaya kadar, Yüksek Şûra 10 Locaya daha Berat vermiştir. Bu Localar, İzmir, Uyanış, Kardeşlik, Hürriyet, Sevgi, Atlas, Doğuş, Müsavat, Yükseliş ve Nur Localarıdır. Türkiye Büyük Locasının ilk 13 Locasının Beratları — ilk üçününkü 1948'den evvel olmak üzere — Yüksek Şûra tarafından verilmiştir. Hepsi muntazam olan bu Locaların 1 numaralısı İdeal Locasıdır. Sonradan Büyük Loca tarafından verilmiş olan Beratında, kuruluş tarihi olarak 1939 - 1948 yazılıdır.

3

İdeal Locasının bu devredeki toplantıları hakkındaki bilgiler, hatıra kabildinden, bazı kaynaklarda mevcuttur. Buna mukabil, 3 Haziran 1945 tarihinden itibaren tutulmuş olan tersimatın yazılı olduğu defter güvenilir bir belgedir. «Bazı teemüllere binaen hasıl olan endişe üzerine 1 Eylül 1946 tarihli zabıttan sonra içtimalarda müzakere zaptı tutulmasına muvakkaten ara verilmiştir». 12 Haziran 1948 tarihli toplantıdan sonraki tersimat ta aynı deftere kaydedilmiştir.

1948 tarihinden evvelki tersimat sadece 14 aylık bir zamana (03.06.1945 - 01.09.1946) inhisar etmekle beraber aydınlatıcı bilgiler ihtiva etmektedir.

Tersimattan anlaşıldığına göre, 1948'den evvel Loca K.leri, ayda bir defa olmak üzere, bazı K.lerin evlerinde ve istisnaî olarak da umumî mahallerde toplanmışlardır. Tersimatın yazılmağa başladığı 1945 senesinden evvel de aynı şekilde toplantıların yapıldığı anlaşılmaktadır.

Toplantıların ağırlık noktasını uyandırılmak istenen K.ler hakkındaki müzakereler teşkil etmektedir. Mecdi Akasya ve Fuat Ramazanoğlu

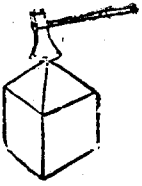
K.lerin hatırladıklarına göre Ata Sayar K., bu toplantıların birinde tekris edilmiştir. Tersimatta bu K.in terfiinden de bahsedilmektedir. Bunların dışında, tersimat oylanmış, bazı konferanslar verilmiş, menfaatler'de Masonluk üzerine fikirler söylenmiştir. Masraflar için bir miktar para toplanmış, hasenat kesesi her celse dolaştırılmıştır. 1946 yılı için yapılan seçim, tersimatta mevcuttur. Tersimatın tutulmadığı tarihlerde de seçim yapılmış olmalıdır.

Evlerde yapılan bu toplantılarda Ritüelik merasimin yapılıp yapılmadığı belli değildir. Buna rağmen, İdeal Locasının 1948'den sonraki faaliyeti eskisinin devamı sayılmış, K.lerin uyandırılmaları ve bir K.in tekrisi gibi muamelelerde muntazam olmayan bir durum iddia edilmiştir.

İtalya, Almanya gibi Masonluğun yasak edildiği memleketlerde de, İkinci Cihan harbinden sonra Masonluk, buna benzer şekillerde ve evlerde çalışmaya başlamıştır.

Kanaatimizce İdeal Muh. L.sının kuruluş tarihinin 1939 olarak kabul edilmesi gerekir.

31 Mart 1990

Tarihsel Araştırma Yöntemleri

Anderson, v.s.

Celil LAYIKTEZ

Franmasonluk ne zaman, nerede ve neden ilk defa teşkilatlanmıştıdır?

Bu üç soruya tek cevabımız vardır: bilmiyoruz. Şimdiye kadar bu konu üzerinde harcanmış tüm kâğıt ve mürrekebe rağmen, bilmiyoruz. Konu iyi niyetli ama az bilen masonik tarihçiler tarafından çıkmaza sokulmuştur.

18ci yy.'ın ilk yarısından başlanmak üzere, kaleme alınan, mesleğimizin güzel hayallerle süslenmiş, tradisyonel tarihi, Quatuor Coronati'nin kurucuları ile başlayan akımla, bir yüzyıldır kritik bir gözle tekrar elden geçirilmektedir. Modern tarihsel

yöntemleri de mason tarihine uygulamaya başlayan bu tarihçiler, 1717'de ilk İngiltere Bü. L. sınıfının kurulmasından önceki evrakı tetkik ettiler. Bu tarihçilerin araştırmalarıyla mistik ve romantik nitelikte yazıların yayınlanması durmamış, bu da ortalığı iyice karıştırmıştır. Bu nedenlerle, Masonluk tarihine iki ayrı ana yaklaşım tarzından bahsedebiliriz: kontrol edilebilir olay ve dokümanlar üzerinde bina edilen teorileriyle «gerçekçi» yaklaşım, ve eski mistiklerin geleneklerine uyararak, Mesleğin öğretisi, alegori ve sembolizmalarını muhtelif ezoterik geleneklerin sürecinde değerlendiren «gerçek dışı» yaklaşım.

Genelde masonlar Mesleğimizin tarihini ritüellerden öğrenirler. Derecelerin merasimlerinde ilerlerken, Kudûs'teki Hz. Süleyman Mâbedinin inşaatında iki sınıf mason olduğunu görürler : çıraqlar ve kalfalar. Çıraqlarla kalfalara, kendilerine mahsus bazı sırları paylaşan üç Büyük Usta riyaset eder: Hz. Süleyman, Tire Kralı Hiram Abiff, Sahib olduğu sırları açıklamayı red eden Hiram Abiff öldürülünce, bu sırlar kaybolmuş, ve asılları tekrar bulununcaya kadar, yerlerine ikim olmak üzere, gecici yeni sırlar kabul edilmiş.

Ritüellerimizden böylece çıkarılabilecek sonuca göre, Hz. Süleyman'ın zamanında masonluk mevcuttu ve bu masonluk hiç değişmeden, günümüze kadar geldi. Ancak, genç masonun kısa zamanda idrak edebileceği gibi, ritüel gerçek tarih olmayıp Mesleğimizin ilke ve akidelerinin açıklandığı bir dramatik alegoridir.

Mesleğimizin ilk resmî tarihi Anderson'un 1723 Anayasasının ekinde yayınlandı. Büyük Loca bu yayını Anderson'dan istemiş olduğundan evrak resmiyet ve saygınlık kazandı. Anderson'un çalışması Cennet bahçelerinden Hz. Adem'in kovulmasından ilk Bü. L.nin kuruluşu olan 1717'ye kadar geçen

süre içinde Mesleğimizin mitolojik tarihini kapsar.

Londra Bü. L.sı Anderson'a anayasa ile ekinde yayınlanacak olan masonluk tarihini sipariş ettiğinde kullanabileceği bilgi kaynaklarını da kendisine temin etmişti. Bunlar, başlıca 1390 tarihli Regius ve 1410 tarihli Cooke manüskriyeriydi. Bu manüskrilere 17. yy. sonlarında yazılan William Watson'un eski yükümlülüklerini de ekliyebiliriz.

Eski manüskrielerde yazılı tarih Anderson tarafından tahrif edilmiştir. Anderson İbraniceyi bilen, Tevrat uzmanı bir protestan rahipti. Tarihini yazarken, düşüncelerine ters gelen putperest kökenli olabilecek Mısır, Helen ve Roma izlerini asgariye indirirken, rahip olarak kendisine uygun gelen Yahudi tarihini yüceleştirmiştir. Böylece, örneğin, manüskrielerde sözü geçen Hermes ve Pitagoras'ın buldukları Tufan öncesi iki sütundan, Geometri Üstadı Öklid'in Hz. İbrahim'in müridi olduğundan hiç bahsetmez.

Anderson devrinin birçok rahibi gibi kronolojiye meraklıydı, hatta «Kraların Kronolojisi» diye de bir kitap yazmıştı. Masonluk tarihini yazarken de Hz. Adem'den Zorobabel'e kadar bir kronoloji yaratmış olmasına şaşır-mamak gerekir. Olaya bu açı-

dan bakılınca, eski yükümlülüklerde çok az sözü edilen Hz. Süleyman Mâbedini yüceleştirmiş olması doğaldır.

Eski yükümlülüklerde olduğu gibi, Anderson'un yazılarında ezoterizme, Mısır ve Helen misterlerine, okültizme yer yoktur. İnsanlık, başlangıcından bu yana Masonluğun bilincindedir, zira Yahudilerin Tanrısı bu bilgiyi Hz. Adem'in kalbine naksetmiştir.

Cooke manüskrisinde Tufan öncesi Hz. Adem çağının 7 ci kuşağında «Jabel» geometri ilmi ile masonluğu keşfetmiş, Hz. Adem'in oğlu Habil'in inşa ettirdiği insanlığın ilk büyük kenti olan «Enoch» kentinin mimarı olmuştur. Regius'da ise, masonluk mesleğinin oluşmasına amil olan geometri ilmi Öklid tarafından yaratılmıştır.

Anderson Anayasasının 1723 baskısında aşağıdaki satırları okuyoruz : «Evren'in Ulu Mimarı, Tanrı benzeri olarak yaratılan Adem'in kalbine Liberal Sanatları ve özellikle Geometri ilmini naksetmişti... Adem'in, oğullarına geometriyi öğrettiğine şüphemiz olmasın...»

1738 baskısında Anderson daha çok detaya girerek şöyle der: «Adem... oğulları İoca kurma yaşına gelince onlara geometriyi ve bu ilmin mimariye uygu-

lanmasını öğretti». Demek ki ilk mason locasını Adem'in oğulları kurmuştu.

Anderson kronolojisinde bize başka Büyük Üstadlar tanıtır: Nuh Peygamber ve oğulları, Hz. Musa, v.s. Geometri ilmi Yunanistan, Sicilya ve Roma yoluyla İngiltere'ye gelir, ancak Romalıların geri çekilmeleriyle bu bilgiler kaybolur. Şarl Martel, Sakson istilasıyla, İngilizlerin gerçek sanata tekrar kavuşmalarını sağlar. Bu tarihten sonra da İngiltere Kralları, teker teker, Masonluğu himayelerine alırlar. Bu arada, Cook manüskrisini süsliyen, «Jabel'in kardeşi Jubal, ilk demirci ustası kardeşi Tubal Cain'in çekiç seslerini dinlerken müzik sanatını keşfetti» gibi Geometrinin dışındaki diğer liberal sanatlara ait ilginç detayları Anderson'un göz ardı etmesi yazık olmuştur.

Diğer taraftan, eski yükümlülüklerde göremediğimiz Hiram Abiff'in ani ölümüyle ilgili, ve bugün bizlere çok kıymetli olan efsaneden Anderson, 1723 baskısında hiç bahsetmez. Bu efsane ancak anayasasının 1738 baskısına ilâve edilmiştir.

Anderson operatif ve spekülatif masonluk arasında fark gözetmez ve birinin diğerinin devamı olduğunu ima eder. Anderson yazmış olduğu tarih için çok e-

leştirilmiştir, ancak bu da bir haksızlıktır. O, bugünkü anlamda tarih yazmıyordu; nisbeten yeni bir cemiyete, sipariş üzerine, saygın bir tarih kazandırmaya çalışan bir apolojistti (evliya tezkeresi muharriri).

Anderson kronolojisinde yakın çağa geldiğinde, eski yükümlülüklerde, topladığı bilgileri kullanmaya devam ederek, birçok dinsel, tarihsel veya lejander kişinin masonluğu himaye ederek üst mertebelerine yükseldiklerini, Prens Edwin'in 926 yılında York kentinden masonları bir toplantıya davet ederek onlara bir anayasa verdiğini ve üç ayda bir toplanmalarını va'z ettiğini yazar. Bü. L.nın 926'dan beri aralıksız devam ettiğini böylece ima edebiliyordu. Anayasanın ikinci baskısında Anderson revize edilmiş ve genişletilmiş tarihçesini yayınlamasaydı, 1723 yayını gerçek değeri ile tarihe geçecekti, yani, lejand, folklor ve gelenekler üzerine bina edilen bir «apologia».

1738 yayınında Anderson, hayal gücünün dizginlerini tümüyle boş bırakarak, York toplantısından 1717 uyanışına ve oradan 1738'e kadar devam eden süre için teferruatlı bir İngiliz Masonluk tarihini yaratmıştır. Anderson için Geometri, Mimari ve Masonluk terimleri eş anlamıydı. Mimar ya da dülgerleri des-

teklemiş herhangi bir İngiliz Kralı veya asil kişisi, ya Büyük Üstad, veya, hiç değilse, Büyük Nazır olarak tanıtılmıştı. Tarih içinde kesintisiz devamı ispatlamak üzere de 1717'yi yeni Bü. L.nın kuruluş tarihi olarak değil de, Bü. Üs. Sir Christopher Wren tarafından ihmal edildiği için yok olmaya yüz tutan bir eski cemiyetin uyanış yılı olarak nitelemişti. Bu iddia şaşırtıcıdır ve temeli yoktur. Anayasanın 1723 baskısında Anderson uyanıştan hiç bahsetmemişti ve Sir Christopher Wren'i de yalnızca bir dipnotta, Oxford'daki Sheldonian Tiyatrosunun mimarı olarak göstermişti. 1723'de, ilk metin yayınlandığında Wren halâ yaşıyordu, ancak ikinci metnin yayınlandığı tarihte, uygun bir şekilde ölmüş olduğundan, artık itiraz edemezdi.

Anderson'un tarihi Bü. L.nın himayesinde yayınlandığından, dogmalaşmış, 1784'e kadar olan her yeni baskıda aynen tekrarlanmış, masonluk hakkında yazılmış birçok ifşaatın da kaynağını oluşturmuştu. Masonluğun Kuzey Amerika'ya sıçraması ve ilk baskıların Fransızca ve Almanca'ya çevrilmeleri ile Anderson'un verdiği yanlış bilgiler dünyanın her tarafına yayıldı ve 19 ncu yy masonik düşüncesini derinden etkiledi.

19 ncu yy Masonluğun gerçekçi

tarihçilerinin araştırma metod-
ları dahi günümüzde bilimsel ka-
bul edilemez. Ellerine geçen her
delili dikkatle incelemelerine
karşın ,araştırma sahaları mimar-
ri, şantiye ve lonca evrakına
münhasır kalıyordu; çalışmaları
daha çok önceden kabul edil-
miş bir teorinin, bir önyargının
ispatına yönelik olma intibasını
vermektedir. Bu araştırmacılar
Britanya Adalarının muhtelif
yerlerinden topladıkları bilgileri,
İrlanda, İskoçya ve İngiltere ara-
sındaki farklar gözetilmeksizin,
bütün bu ülkeleri bir bütünmüş
gibi mütalaa ettiler.

İskoçya'da operatif taşıcı ma-
son locaları vardı ve 17 ci yy da
bu localar operatif olmayan ki-
şileri «kabul edilmiş» veya «cen-
tilmen» mason olarak bünyele-
rine almaya başlamışlardı. 18 ci
yy'da bu «kabul edilmiş mason-
lar» bazı localarda çoğunluğu
oluşturdular. Bu localar spekül-
atif localara dönüşürken geri
kalan localar operatif çalışma-
larını sürdürdüler. Spekülatif lo-
calar 1736'da bütünleşerek İ-
skoçya Bü. L.sını kurdular.

İskoçya operatif localarında,
mesleğin korunması için, gizli
kelimeler ve tanınma işaretleri
vardı. Gerçekçi tarihçiler bu o-
layları değerlendirerek operatif-
likten spekülatifliğe geçişte sü-
reklilik ispatını aradılar. Gün-
ümüzde dahi, toplumun ileri gel-

miş kişileri, masonlar, aslında
hiç ilgileri olmayan kulüplerin,
cemiyetlerin, üniversitelerin fah-
ri azalığına kabul ediliyorlar.
19 cı ve 18 ci yy.'da da bu böyle
değilmiydi? Öyleyse, ilk kabul
edilmiş masonların, kabul edil-
melerine neden mutlaka özel ne-
denler aramak?

İskoçya'da spekülatifliğe geçiş-
te bu tür faktörlerin amil olabi-
leceğini araştırmak kimsenin işi-
ne gelmedi.

İngiltere'ye gelince, İskoçya'ya
benzetme arzudan öteye gide-
memiştir. İngiltere'de operatif
masonlukla ilgili hiçbir önemli
kayıt bulunamamıştır. Orta çağ-
larda operatiflerin locaları, şan-
tiyede çalışma aletlerini sakla-
dıkları ve bazen de dinlendikleri
barakalardı. Bu masonların şif-
relerinin, tanınma işaretlerinin
var olduğuna dair hiçbir kanıt
bulunamamıştır. Ancak, sonra-
dan ,komşu İskoçya'ya bakarak
bir takım yakıştırmalar yapılmış-
tır. Üstelik, Londra'nın ünifor-
malı gildleri dışında, 1600 yıllar-
ında gild sistemi tamamen çök-
müştü. 17 ci yy. da ise, aniden
spekülatif localara rastlanmak-
tadır. Bu locaların operatif mes-
lekle ilgileri hiç yoktu ve tümü-
yle ayrı bir sosyal yapıya sahip-
tiler.

Gerçekçi okul, bu çelişkileri
görmüş olmasına rağmen, aslın-

da birbirlerinden çok ayrı olan İskoç ve İngiliz masonluğuyla ilgili bulguları birlikte değerlendirerek, Masonluğun gelişimini operatif dönemden arageciş dönemine, ve oradan da spekülatif masonluğa varış teorisine bağlamıştır. Özellikle İngiltere'de operatif olmayan masonluk, operatif masonların tamamen dışında gelişirken, İskoçya'da operatif localar yeni yeni operatif olmıyanları kabul etmeye başlamışlardı. Bu çelişkiye ait bulgular tarihçiler tarafından göz ardı edilmiştir.

Öyleyse, İskoçya'da olduğu gibi operatif localar, kabul edilen masonlar geçiş dönemini yaşamadan, yüzde yüz spekülatif masonluk İngiltere'de, müstakilen, nasıl gelişti?

Bu direkt bağlantı yalnız İngiliz adalarında aranmadı. Romalıların «Collegia Fabrorum»larını (mason okulları) masonluğun öncüleri olarak gösterilecek kadar gerilere gidilmeye çalışıldı. «Collegia» kelimesi, felsefesi veya misterleri olan bir kulte çağrışım yapıyordu. Hür Mason ifadesindeki «Hür» (Franc) kelimesinin izahı için de, kuzey İtalyada Commo gölü bölgesinde bulunan masonların, «Commacine Üstadları», çok iyi inşaat ustaları oldukları için Papa tarafından Avrupada serbest seyahat edebilmelerini sağlayacak

bir ferman ile ödüllendirildiklerini, böylece «Hür» lakabını kazandıklarına dair asılsız efsaneler yaratıldı.

18 nci yy İngilteresinde sosyal sigortalar mefhumu yoktu. Bazı meslek grupları kendi aralarında meyhanelerde toplanarak bir yardım kutusunu gezdirirlerdi. İhtiyacı olan bu kutudan para alabilirdi. Bu mesleki cemiyetlere «Box Clubs» (Kutu Kulüpleri) denirdi. Başta yalnız meslekten olanların kabul edildiği Kutu Kulüplerine giriş ilkel bir tekeris merasimi ile olurdu. İskoç operatif localarında olduğu gibi, bir süre sonra Kutu Kulüpleri de meslekten olmayan bazı özel kişileri aralarına almaya başladılar. Franmasonluğun da bu tarzda İngiltere'de geliştiğine dair teoriler mevcuttur.

Bazıları Franmasonluğun orijini ni başka cemiyetlerde aradılar. Şimdi artık itibarını kaybetmiş olan bu teorilere göre, Templier Şövalyeleri zulme uğradıktan sonra operatiflerin arasına sığınarak masonluğa spekülatifliği getirdiler. Oysa Templier Şövalyeleri yalnız Fransa'da zulme uğramışlar, Almanya ve İspanya gibi ülkelerde isim değiştirerek varlıklarını olduğu gibi sürdürmüşlerdi. İskoçya'da ise, zulme uğramadıkları gibi devlet yönetiminde dahi söz sahibiydiler. Rose Croix Şövalyeleri ile

Franmasonluğun ilişkileri için de buna benzer atıflarda bulunulmuştur.

Yukarıdaki tarihsel yaklaşımların hepsini gerçekçi olarak niteleyebiliriz. Tabiatıyla gerçekçiliğin tanımı 19ncü yy.ın başında bugünküne göre çok değişti. Gene de, ön yargılı da olsa, teoriler bir takım belgelere dayandırılmak isteniyordu.

Gerçek dışı yaklaşımları ise ezoterik, mistik, sembolist ve romantik olmak üzere dörde ayırabiliriz. Bu dört yaklaşımın herbirinde iki müşterek nokta mutlaka vardır: Franmasonluğun her zaman var olduğuna inanmak ve tarihle mit arasında fark gözetmemek.

Ezoterik ve mistik okullar, ezoterik an'ane ve düşüncelerin nesilden nesile intikali ile ilgilidir. Bu tür tarihçiler, birbirleriyle ilişkileri hiç olamayacak, tarih ve coğrafya olarak çok değişik yerlerde yeşeren benzer fikirleri mutlaka aynı kaynaktan geliyormuş gibi göstermeye çalışırlar. Bunlar, Franmasonluğa da, hiçbir zaman sahip olmadığı mistik, dinsel ve hatta okült nitelikler eklemeye çaba gösterirler; ritüel, şekil ve sembolleri ele alarak başka gruplarla benzerlikler bulmaya çalışırken, eklenen derecelere gereğinden fazla önem verirler ve her kelimenin

altında bir ezoterik anlam ararlar.

Mistik okulu en iyi rahip George Oliver ve A.E. Waite temsil eder. Darwin öncesi tutucu bir Hristiyan olan Oliver, Franmasonluğun, zamanın başından beri Hristiyan şekliyle mevcut olduğunu iddia ederdi.

Waite, Oliver gibi, masonluğun gild sisteminden doğduğuna, ancak mistik bir sisteme dönüşerek, misterlerin geleneklerine göre, tekris olanlara gizli bilgiler aktardığına inanırdı.

Sembolist okul Franmasonluğun kaynağını sembol ve ritüel dilleri arasında yaptığı benzetmelerde arayarak, muhtelif din, kült, mister ve cemiyetlerle Franmasonluk arasında bağlar kurmaya çalışır. Ezoterik okulun da yaptığı bu tür araştırmalarda aslında bir miktar gerçek payı vardır. Ancak, bu gerçek payı sembolizmanın antropolojisinin araştırılmasında geçerlidir, Franmasonluğun kaynağının araştırılmasında ise hiç değildir. Bazı evrensel sembollerin kullanımı nedeniyle bu okul Franmasonlukla Hint dinleri, Maya merasimleri, Mitra ve Şaman ritüelleri, Mısır mâbed resimlemeleri arasında benzerlikler aramaya başlamıştır. Alfred Dodd gibi sembolistler Shakespeare'in masonluk ritüelle-

rini yazmış olduğunu iddia edecek kadar ileri gidebilmişlerdir. Romantik okula gelince, bunlar da Anderson'un tarihçesine u-

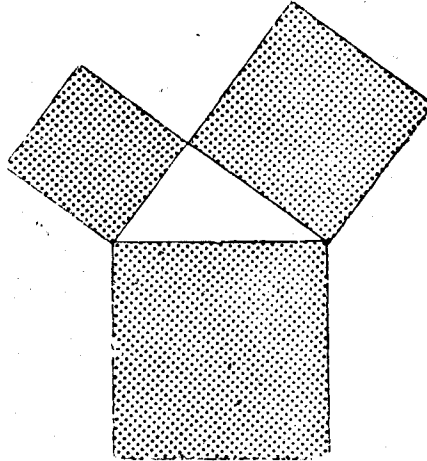
yaraktan, Masonluğun kökünü Hz. Adem veya Hz. Süleyman'da ararlar; modern tarihsel bulguları ise görmezlikten gelirler.

Referanslar :

The Craft, A History of English Freemasonry, John Hamill «La légende dans les constitutions d'Anderson, P.A. Hermes, Villard de Honnecourt, sayı 19.

Freemason's Guide and Compendium, Bernard Jones (The Constitutions of 1723, s. 182).

Hür Masonlar Anayasası (Anderson Nizamatı) 1723, M. Kemal Tunusluoğlu.

Senelik Kelimeler (ler)

Abdurrahman ERGİNSOY

Düzenli Masonluğumuzda üyelerin düzenliliğini gösteren, bir tür parola olan **Senelik Kelimeler (ler)** her yıl başında Localarımızda Kardeşlerimize verilmektedir.

Çok eski zamanlarda inisiyatik topluluklarda —Phytagoriciens, Orphique ve benzerleri— kullanıldığı tesbit edilen Senelik —altıyılık— kelimeler Spekülatif masonlukta ilk olarak 28 Ekim 1773 de Philippe d'Orleans'ın Fransa Gr. Orient'ı Büyük Üstadı iken ortaya atılıp uygulamaya konulmuştur.

O günlerde kabul edilen esaslara göre —ki halen aynen uygulanmaktadır— Bü.: Üs.: veya Bü.: Gö.: Kurulunca tesbit edi-

lip yıl başı veya altıyılık devreler başında Loca kardeşlerine verilmektedir.

İki kelimededen oluşan bu parola özellikle Avrupa Masonluğunda kullanılmaktadır. Kelimeler Üs.: Muh.: Tarafından dönem başında kardeşlik zinciri kurularak kulaktan kulağa aktarılarak verilmektedir.

Bu sözcükler bir yere yazılmaz, ancak Üs.: Muh.: 'den öğrenilir.

Bir tür düzenlilik parolası olan bu iki sözcük aynı harflerle başlar; —Alfabetik sıra ile aynı harflerle— biri şahsiyetle ilgili, öbürü Masonik nitelikle ilgili anlamları taşımaları esas kabul edilmiştir.

Literatür : Le Symbolisme Maçonnique.
J.P Bayard
La Symbolique Maçonnique
J. Boucher

New York Hürriyet Abidesi

Çeviren : **Mehmet Fuat AKEV**

Konuya girmeden önce, Hürriyet Abidesinin bulunduğu mahallin kısa bir tarihçesini yapalım: 1524'te, Fransa kralı I. François'nin hizmetinde olan Giovanni Verrazano, yelkenti gemisiyle, New York körfezine girmiş ve burasını Fransız toprağı ilân etmişti.

Bundan sonra, Portekizli kâşifler körfeze girerek, karaya çıkma teşebbüsünde bulunmuşlarsa da muvaffak olamamışlardır. 1609'da Danimarka için yelken açan Henry Hudson isminde bir İngiliz, şimdi kendi adını taşıyan nehre girmiş ve oradan Hindistan'a varacağını zannetmişti.

En nihayet, Hollandalılar bugünkü Manhattan yarımadasını, orada yaşayan kızıldenizlilerden «24 DOLAR» karşılığında satın almış ve New Amsterdam ismile bir yerleşim merkezi kurmuşlardı.

Virjinya'dan Massachussets'e kadar uzanan kıyı şeridi ise, İngilizlerin işgali altında bulunuyor, ve «Doğu Hindistan Şirketinin» meşhur müdürü Peter Stuyvesant'ın kontrolü altında idi.

İngiltere Kralının kardeşi olan York Dükasının gelişini müteakip, New Amsterdam, İngilizlerin eline geçmiş ve New York ismini almıştır.

Bu arada, sık sık çıkan siyasi kavgalar ve zenci ayaklanmalarına rağmen, New York'un nüfusu, 1760'larda 14.000'i bulmuştur.

New York, aynı zamanda, İngilizlere karşı başlayan mukavemet hareketinin merkezi olmuştur. 1776 temmuz ayında, Amerika bağımsızlığını ilân edince savaş New-York'a da sıçramış, halk büyük sıkıntılar içinde yaşamıştır.

Bu vahim durum, İngilizlerin 1783'te çekilmesine kadar devam etmiştir.

Asıl hikâyemiz 1789'da başlıyor: George Washington A.B.D.'nin birinci Cumhurbaşkanı olarak yemin edecekti. Bu tarihî günün hatırası olarak New York'ta, Wall Street'te mütevazî bir heykel görülebilmektedir. Şimdi de o güne dönelim: Başkan George Washington, büyük bir kalabalığın önünde yemin edeceği kürsüye çıkıyor fakat yemin için gerekli incilin unutulduğu anlaşılıyor.

Töreni idare etmekle görevli Jakob Mortin —bu kişi, aynı zamanda, yakında bulunan Saint Jean Locasının Üst. Muh.'i idi— hemen Locasına koşarak yemin kürsüsündeki incili alır ve Washington, bu kitap üzerine yemin eder. Bu mukaddes kitap, her sene Nisan ayı müddetince, National Museum'un büyük holünde halkın ziyaretine sunulmaktadır.

Fransa, esasen General Lafayette'in mevcudiyetile A.B.D. İstiklâl Savaşında oynadığı rolden dolayı, bu yeni devlete çok yakındı. General Lafayette, George Washington'un Loca Kardeşi idi. Bundan dolayı, Fransızlar, bu dostluğun nişanesi olarak, Amerikalılara bir heykel hediye etmeyi düşünüyordu. Bu maksatla —ve aynı zamanda lâzım gelen planları Amerikalılara sunmak üzere— heykeltraş Auguste Bartholdi Amerika'ya gönderildi. Bartholdiyi taşıyan «Pereire» gemisi, New-York'a girerken, 37 yaşındaki sanatçı Bedloe's Island'ı görünce, «Heykel buraya dikilmelidir» diye haykırmıştır. Muhteşem Hürriyet ilâhesi, elindeki meşale ile, bu hür memlekete adım atacakları selâmlıyacaktır.

Bartholdi'nin taslağı, o zamanın püriten Amerikalıların ruhunu okşamış ve büyük takdir kazanmıştır. Heykelin adı: «Dünyayı aydınlatan Hürriyet» olarak konmuştu.

Fransızlara göre, Hürriyet bir kadın olmalı idi fakat bu kadın Jeanne d'Arc gibi zırhlara bürünmüş, kılıç ve kalkan taşıyan bir kadın değil, pilise bir elbise içinde, ve ancak meşaleyi taşıyan sağ kolu çıplak olacaktı. Heykelin yüzü ise Bartholdi'nin annesinin yüzü olacaktı.

Fransızlarla Amerikalılar arasında yapılan anlaşma mucibince, Fransızlar heykelin, Amerikalılar ise kaidenin parasını ödeyecekti.

1880'de, Frnsada 1 milyon Frank toplanmış iken (bu meblağın içinde, birçok fransız Masonun da hissesi vardı), Amerikalılar daha henüz hiçbir para temin edememişti.

«New York World» gazetesinin sahibi, ve bilâhare meşhur edebiyat ödülünün kurucusu olan Joseph Pulitzer, gazetesinde büyük bir kampanya başlatmış ve okul çocuklarının başta olmak üzere, birçok Amerikalıların bağışları ile gereken para toplanmıştır.

50 metre yüksekliğindeki heykeli taşıyacak olan demir iskelenin plânları, meşhur Eyfel kulesinin mimarı Gustave Eyfel (Eiffel) tarafından yapılmıştır.

Amerika İstiklâlinin ilânının 100.cü yıldönümü olan 1876'da, meşaleyi taşıyan sağ kolunun yapımı bitmiş ve bu parça aynı senede Amerika'ya gönderilerek Filadelfia Dünya sergisinde halka teşhir edilmiştir.

Amerikan Kongresi de 1877'de, heykeli Fransız halkının bir hediyesi olarak, A.B.D. namına kabul etmiştir.

O zaman, A.B.D. Başkanı olan Hayes, General William T. Sherman'ı, heykel için uygun bir yer bulmaya memur etmişti. General, Bartholdi'nin seçtiği yeri bildiğinden, New-York'un üst kısmındaki körfezin içinde bulunan Bedloe's Island'ı tavsiye etmiştir.

Bartholdi ve 50 yardımcısı heykelin başını ve üzerindeki taç'ı 1878'de bitirmiş ve bu parça, aynı senede Paris Evrensel Fuarında teşhir edilmiştir.

İki yıl sonra, heykelin bütün kısımları tamamlanmış olup, 21 Mayıs 1884'te Fransız-Amerikan Birliği Cemiyeti tarafından, Amerika'nın Paris Büyük Elçesi Levi Morton'a teslim edilmiştir. Bu vesile ile tertiplenen ziyafetin başkanı, Ferdinand de Lesseps idi. Lesseps Fransız-Amerikan Cemiyetinin reisi, Süveyş Kanalının yapımcısı ve aynı zamanda Masondu.

Bu arada, New York'ta heykeli taşıyacak olan kaidenin inşaatına başlanmıştı. George Washington'un A.B.D. yeni başkentinde meşhur Capitoile'un temelini masonik merasimle attıktan sonra, (*) Amerika'da bu gibi törenlerin —resmi veya özel— Masonik usullere göre yapılması gelenek haline gelmişti. Ayrıca, Hürriyeti simgeleyecek bir abidenin kurulması, yalnız A.B.D.'ni değil, bütün dünyayı ilgilendiren bir olaydı.

Böyle bir heykelin ilk taşını elbette ki, en ulvi prensiplerin ve bilhassa hürriyetin bütün dünya üzerinde koruyucu olan Masonlar koyacaktı.

Bundan dolayıdır ki, Hür ve Kabul Edilmiş Masonların New York Büyük Locası bu önemli törenin icrası ile görevlendirilmiştir.

5 Ağustos 1884 tarihinde Fransız ve Amerikan bayraklarıyla süslenmiş «Bay Ridge» vapuru, New York B. Locasının 100 Kardeşini ve ayrıca birçok ziyaretçiyi Bedloe's Island'a götürmüştür.

Askeri bando Marseillaise'i ve Amerikan millî marşını çaldıktan sonra, kaidenin kuzeydoğusuna bakan köşesinde, Masonluk tören başladı.

Kaidenin mimarı Richard M. Hunt Kardeş, avadanlıkları B. Üstat William A. Brodie'ye verdi. B. Sekreter Edward Ehlers K., bakır bir sandığın içinde kaide'ye yerleştirilecek eşyanın listesini okudu :

(*) Bu merasimde, Washington, Lafayette'in ona uzattığı önlüğü takmış ve temeli, önlüklü olarak atmıştı.

A.B.D. anayasasının bir sureti — George Washingtonun siyasi vasiyetnamesi - A.B.D.'nin önceki 20 Başkanlarının resimlerini taşıyan 20 bronz madalya — (bunların arasında: Washington, Monroe, Jackson, Polk, Buchanan, Johnson ve Garfield Masondu) — o günkü New York gazetelerinden birer nüsha — heykelin heykeltıraşı Auguste Bartholdi'nin bir resmi — E.R. Jones'un, Hürriyet için bestelediği şarkının bir nüshası — New York Büyük Locasının bir parşömeni. Tören şu şekilde icra edilmişti : ilk taş, usulüne göre ölçüldükten sonra «küçük taş» olarak ilân edildi. B. Üstat Kaymakamı, harcı hazırladı ve taşı yerine yerleştirdi. Bundan sonra, B. Üstat ve B. Locanın 3 görevlisi, taşta 3 çekiç darbesi vurdu ve «ilk taşın yerine konulduğu» ilân edildi. B. Üst., müteakiben yaptığı konuşmada şu suali sordu :

«Bu abidenin temelini atmak görevi neden Masonlara verilmiştir?»

Cevap : «Çünkü hiçbir müessese Masonluk kadar Hürriyeti korumak ve insanlığı cehalet ve istibdat zincirlerinden kurtarmak için çalışmamıştır.» Aynı cevap, bugün için de geçerlidir.

Kaide tamamlandıktan sonra, Paris'te dikilmiş olan heykelin sökülmesine başlanmıştır. Parçalar tek tek numaralanıp 214 sandığa yerleştirilmiştir. 70 vagonlu bir trenle sandıklar deniz kıyısına ulaştırılmış ve «isere» vapuruna yüklenmiştir. Bu gemi, Atlantik Okyanus'unu ancak 1 ayda kat' etmiş ve 1885 Haziran ayında Bedloe's Island'a varmıştır.

Çelik iskelenin ve 225 ton ağırlıkta, 1/8 kalınlığında bakır pilakaların montajı 15 ay sürmüştür fakat bitmiş heykelin görünüşü muazzamdı: tıpkı bir yaradanın rüyası gibi!

28 Ekim 1886, New York şehrinin resmî bayram ilân edildi.

20. 000 kişilik bir kalabalık, 57. sokaktan Battery Meydanına yürüdü ve vapurla gruplar halinde Bedloe's Island'a geçti.

Burada, Ferdinand ve Lesseps, Fransız halkı namına, heykeli Amerikan Komitesi Başkanı William Everts'e teslim etti. Everts, kaideyi ve heykeli A.B.D. Başkanı olan Cleveland'a verdi, o da, hediyeyi Amerika halkı namına kabul etti.

Heykeli açma şerefi (Alsace-Lorraine Locası azası olan) Auguste Bartholdi'ye verildi ve heykelin başını, o ana kadar örten Fransız bayrağı, merasimle indirildi.

(Kane Lodge No. 454'ün azası) Senatör Deper, resmi nutku okuduktan sonra, heykel Piskopos Potter tarafından takdis edildi.

Yüz yıl kadar kısa bir müddet içinde, tuzlu deniz havasını taşıyan rüzgârın etkisile «Lady Liberty»nin bakır levhaları yıpranmış, hatta delikler açılmıştı.

1986'da yapılacak «100'cü yıldönümü» merasimine kadar, bunlar onarılması gerekiyordu. Bu maksat için, Amerikan Masonları birer Dolar vererek 3.000.000. Dolarlık bir katkıda bulunmuştur.

100 metre yüksekliğinde Hürriyet Abidesine her yıl bir milyon ziyaretçi gelmektedir.

Bütün insanlara umut veren Hürriyet Meşalesini taşıyan «Miss Liberty» şüphesiz ki Masonluğun en yüce bir sembolü olarak kalacaktır.

Metakozmogoni'den Parakozmolojiye Masonik «Esprit» ile Yaklaşım

Faruk ERENGÜL

Masonik ritüellerimiz, bilhassa yüksek derecelerde; evrenin yapısı, madde, enerji gibi konularda çok isabetli açıklamalarla tahkim edilmiştir. Bilim ve teknik ilerledikçe değişikliğe uğrayan bir çok kavram ve hipotezler karşısında bu masonik açıklamalar hiç bir başarısızlığa uğramamış, hatâyâ düşmemiştir. Çünkü masonluk; asla yanılmaz ve de evrensel olduğunu iddia edemeyeceğimiz kısıtlı insan hasseleri ve spiritüel yetenekleri ile oluşturulmuş beşerî düşünce ve buluşları, hiç bir zaman kesin son söz olarak kabul etmez, terakki'den ve tekâmülden yanadır. Böylece bilimde de taassuptan kurtulmanın yolunu bulmuştur. Bu bakımdan, burada söyleyeceklerim de benim kesin ve son sözlerim olmayacak; bilimsel kanıta erişenler vuzuh kazanacak, aksi kanıtlananlar yeni yeni düşünce ve sezgi ufukları açacaktır.

Evrenin yaratılışına ve kozmos düzeninin yürütülmesine dair modeller ve hipotezler, insanlık tarihinin hiç bir döneminde bu günkü kadar akıl ve mantığa, felsefe ve ilime ters düşmeyen, kısaca; metafizikten sıyrılıp fiziğin kapılarına gelip dayanmış duruma gelmedi.

Evrenin yaartılmış olup olmadığı, yaratılmışsa «neden ve nasıl» sorularını cevaptamak; tarih boyu filozofların, bilim adamlarının âdetâ en önemli meşgalesi olmuştur. Ortaya atılan bir sürü model ve hipotezlerden herhangi birini yaratmak veya bunlardan herhangi birini benimsemek ve buna samimiyetle inanmak; o kişinin aynı zamanda ruh ve inanç yapısını da belirler: Determinist, materiyalist, spiritüalist, deist, theist, athéistique, fanatik, dogmatik, mistik, agnostik... gibi.

Ben, kendi ruh ve inanç yapıma göre ve daima Kutsal Kitabımızın bâtinî (cifir - kriptolojik) bildirilerinin yoluma tuttuğu ışık yardımı ile, ve de, masonik prensiplerimize asla aykırı düşmeden, Evrenin Ulu Mimarına inanç içinde, kozmogonik (evrenin yaratılış bilimi) ve kozmolojik (kozmos bilimi) düşüncelerimi, bu günün bilim sınırlarının zaman zaman dışına taşan sezgilere dayandırarak «meta» ve «para» düzeyde açıklamağa çalışacağım. Ve, bu sebeptendir ki; bu iki bilimin adını; bu düzeyler için, metafizik ve parapsikoloji deyimlerinden esinlenerek «metakozmogoni» ve «parakozmoloji»ye çevirdim. Daima tekrarladığım gibi, bu düşünceler sizi asla bağlamamalı, siz de, kendi öz düşünce ve modellerinizi tam bir düşünce özgürlüğü içinde oluşturmalsınız. Ancak bu suretle alelâdeliğin üstüne çıkılır, tekâmül yoluna girilir. Zaten, «neden mason oldunuz?» sorusuna, «Sahir Erman K.:imizin telkinleri doğrultusunda,» bence verilecek en güzel cevap: «Bu güne kadar bana öğretilen ve telkin edilenlerden kabul ettiklerimi ve de etmediklerimi meczederek kendime has düşüncelerimi yaratacak düşünce özgürlüğüne erişmek için» şeklinde olacaktır. Unutmayınız ki aşağıda sunacağım düşünce ve modellerin dışında ve pek çoğu tam tersi mahiyette daha niceleri var. Neden siz de samimiyetle inanacağınız kendinize özgü bir tanesini yaratmayasınız? Bu, aynı zamanda; kendinizi ve de inanç yapınızı tanımanın bir vesilesi olacak, ayrıca, hem bu günü yaşıyor olmanın, ve hem de ezelden ebede tüm evrende mistik bir yolculuk yapmanın hazzını duyacaksınız.

Zâten her derece ritüellerimiz de bize taklit yoluyla (dogmatik) değil, tahkiik yoluyla gerçekleri ve de nihâî hakikati aramayı tâlim ve tedris eder. Bu arama, ancak; cehâletten kurtulma, bilgi edinme ve iktidarımız nisbetinde bilime yönelme çabasıyla sürdürülürse bir yerlere erişebilir. Bunların da ardında saklı, daha nice gerçekler ve sırlar vardır. Bunlara erişmek te, ancak; bilimin son merhalelerinden öte sezgi ışıklarını bu meçhullere yöneltmekle kabil olur.

M E T A K O Z M O G O N I

Evrenin Ulu Mimarı; «Hüvel evveli vel âhiri» olduğundan zaman sınırlarının dışındadır. Zaman, evrenin yaratılmasıyla başlamış olabileceğine göre, E.U.M.ı ezelidir. Ebedî olduğunu da ileride irdelleyeceğiz. Bu durumda evren «yaratılmış ve sonlu» demektir. Binanaleyh kapalı bir evrende bulunuyoruz. Yaratılmamış ve sonsuz olduğunu iddia eden materyalist düşünce ve inanışlar; ne «Ol» emrine (Big-Bang), ne de «Öl» emrine (Big-Crunch) yâni «Kıyamet Günü»ne inanmamakla ateizmin savunucusu olurlar. Oysa ki: Big-Bang'ın 1948 yılında George Gamov tarafından, evrendeki izotropi'nin (her yönde aynılık) ve Alan Guth tarafından radyo alıcılarımızda duyduğumuz fon ışınması (Big-Bang'ın fosil kalıntısı)nın tesbiti ile ispatlanmış durumdadır. Hâlâ inkâr edenlerin; görüp deneyemedikleri şeyleri bilimsellikten dışlayan «fanatik materyalist» kişiler olması gerekir. Sezgi yoksunluğunu, onların kısıtlı ve kısır yaratılışlarında aramalıdır.

Yaratılış olmuştur. E.U.M.'nin evreni yarattığı, şaşmaz tabiat kanunlarıyla donatarak düzen ve tekâmülün sağladığı inancımız, masonluğun da temel ilkesidir. Zâten bu inançla «Evrenin Ulu Mimarı» tâbirini benimsemişiz. «Nasıl yaratıldığı» ise; bu günkü bilgi ve sezgi yeteneklerimizin kısıtlı sınırları içinde, ancak, «metakozmogoni» diye adlandırabileceğimiz bilim ötesi sezgi sâyesinde araştırılarak bâzı modeller tasavvuruna inhisar edecektir.

Benim inandığım yaratılış modeli şöyledir: Yaratılıştan önce, madde ve enerji yoktu. Zâten ikisi de aynı şeydir, $E = m c^2$ gibi net bir bağlantıyla birbirine dönüştürülebilir. Başka bir ifadeyle; «enerji; çok hızlı bir maddedir» veya «madde; çok yavaş bir enerjidir» diyebiliriz. Maddî âlemlle ilgisi olmayan, tamamen spiritüel yapıda bir «atome primordial» veya «kozmetik yumurta», süper uzaydan indirilerek, ancak E.U.M.'nin yaratabileceği milyarlarca santigrad derece sıcaklığın, «Nûr»un sâyesinde, içerdiği bilgi ve sevgi hazinesinin kuantlaşmış maddeye çevrilmesiyle evren yaratılmıştır. Yapılan hesaplara göre yaratılışın 10 üzeri —25 (Sıfırdan sonra yirmibeş sıfırlı bir rakam) saniyesinde evren; 10 üzeri —36 (sıfırdan sonra 36 sıfırlı bir rakam) santimetre çapındadır. Bu; Planck sâbitinin tabanı, Hilbert uzayının tavanıdır, yoğunluğu ise 10 üzeri +44 (kırkdört rakamlı bir sayı) ton/cm³ dür. Bu yaratılış ânında ilk kuant parçacıklarının içine bu bilgi ve sevgi ile birlikte tüm evrenin gelişim plân ve programı kodlanı-

yor. Levhi mahfuz'da her şey kayıt ve tesbit edilmiş bulunuyor. Kut-sal Kitaplarda bildirildiği üzere «Tanrı; bâtinını böylece zâhire çevir-miş oluyor».

«Bilgi ve sevgi» birikiminden ibaret olan «bu kozmik yumurta» nere-den çıktı sorusu akla gelebilir. Düşünce ve sezgimiz o dur ki : Daha önceki evren ve hattâ tevâli eden evrenlerin (pulsatif evren teorisi) büzülme dönemlerinin sonunda, spiritüel tekâmüllerinin son durağı olan bir «kara delik» (black hole-trou noir) te evrenin tüm bilgi ve sevgi birikimini sonsuza uzanan bir «néguentropique» düzeyde top-lanmasından oluştuğunu kabul etmekten başka çaremiz olamaz. (Geniş izahat: Mimar Sina'nın Dergisi, 31, 45, 46, 65, 72 sayılarındaki yazılarımızda bulunmaktadır.)

E.U.M. evrenlerin tekâmülünü; bu yaratılış, yaşayış süreci ve kıyâ-metlerle sürdürüyor olabilir. Aynen, bizim idrak sahamız olan midi düzeyde herşeyde olduğu gibi. Bizler de doğup, yaşayıp, ölmüyor muyuz? Ve, böylece tarihin akışı içinde tekâmül edip durmuyormu-yuz? Bu gerçek; Kur'ân-ı Kerîm'de Künnes ve Hünnes olarak defa-larca bildirilmiştir. Biz bunları, türkçemizde «Big-Bang» karşılığı «Ol» ve «Big-Crunch» karşılığı «Öl» emirleri diye tanımlıyoruz.

Tabiidir ki şu sorular hâlâ vârittir: Bu ezeliyete kadar uzanan sayısız evrenlerin de menşei nedir? İlk «kozmetik yumurta»dan önce ne vardı ve bu da nereden hâsil oldu? Verilecek tek ve kesin cevap: «İnanç»tır. Ve, bu inanç, inanmaktan başka çâre olmayan yegâne dogma yâni «paradogma»dır. Bunun somut isbâtı olamaz. Ritüelle-rimizdeki ifadesiyle: «E.U.M. nı hiç bir şekilde târife imkân yoktur. Ancak; E.U.M., manevî âlemden (uzay ötesi-hiperuzay) intikal ettir-diği kendi bilgi ve sevgi tohumunu, ilk evreni yaratmak için kuant-laştırmış olabilir. Sonra da; her evrenin kendi Big-Bang'ından, kendi Big Crunch'ına kadar bilgi ve sevgi birikimini artıra artıra bu günkü duruma gelmiş olduğunu düşünebiliriz.

Benim sezgilerime göre : elektronların, pozitronların ve belki nötri-noların da taşıdığı «esprit» (Özellikle bilgi ve sevgi), en sonunda kuant âleminin sıfırlanmasıyla (Big - Crunch) metakozmolojik âleme geçecek, orada, yeni bir evren ve zaman başlatmak için yeni bir Big - Bang bekleyecektir. Yaratılacak daha ileriki evrenlerin ise bu sâyede bu günkünden daha mütekâmil tabiat kanunlarıyla müceh-hez olacağı düşüncesi; evrim sürecinin şaşmaz bir ilkesi olarak inançlarımızın temelini teşkil ediyor.

Big - Bang'dan itibaren, en küçüğünden başlayarak tüm sübatomik parçacıkların, saniyenin ufacık bir kesri içinde nasıl yaratıldığı, 700 000 yıllık bir hazırlık devresinden sonra ilk hidrojen atomunun nasıl teşekkül ettiği, füzyonlarla diğer elementlerin de husulü ile gök cisimlerinin nasıl oluştuğu, bunların birbirlerinden gittikçe uzaklaşarak galaksilerle, pulsar, kuazar, yıldız, gezegen, uydu vs. tüm gök cisimleriyle evrenin bu günkü durumuna nasıl geldiği sorularının; kuramsal ya da lâboratuar ve rasathane çalışmaları sonucu bilimsel açıklamalara kavuşmuş olduğunu görüyoruz. Fakat, bundan sonrasını ve bilhassa en sonrasını bilmemize imkân yok. A priori kabul edeceğimiz bir varsayım, ancak; yaratılan bir şeyin aynı zamanda sonlu olması gerektiğidir. Bu gereklilik, Kutsal Kitapların bildirdiği kıyamet gününe inanç ilkesinin de bir şartıdır. Bütün mesele; bu sonun nasıl geleceğine dair elimizde hiç bir tecrübe, gözlem, hesap imkânımız olmadığından kesinlikle kabul edilebilecek bir hipotezin yapılamayışdır.

Şu andaki evrensel veriler; bu son'un geleceğine, kıyamet gününün tahakkukuna ters düşecek mâhiyettedir. Evrenin genişleme dönemini durdurup büzülme dönemine geçmesi için evrensel çekim gücünün, genişlemeyi sürdüren kinetik enerjiye galebe çalması gerekir, bunun için de kütlenin artması şarttır. Hâlen evrende gözlemlenebilen kütle; genişlemeyi durdurabilecek çekim gücünün gerektirdiği kütle miktarının ancak ondabiri kadardır. Durumu bir somut örneklerle izah edeyim : Bir taşı havaya attığımız zaman, kinetik enerjisiyle bir miktar yükselir, arzın çekim gücü kinetik enerjisini sıfıra indirip tamamını potansiyel enerjiye çevirdiği zaman taş geri döner, yere düşer. Hiç geri gelmemesi için, dünya kütesine göre hesaplanacak kaçış hızının saniyede 10.5 km den fazla olması gerekir.

Halbuki evrendeki kinetik enerji, çekim gücünden (gravitasyon) çok fazla olduğu için evren gittikçe artan bir hızla genişlemekte, uzayın sınırlarını alabildiğine büyümektedir. Uzaklaşan galaksilerin Doppler etkisi ile tayflarının kırmızıya kayması ve Hubble'ın gözlemlenebilir kaçış hız parametre ve sâbitleriyle durumları hesap ve tesbit edilebilen genişleme (expansion) dönemi kesinlik kazanmıştır. Evren genişledikçe yoğunluğu azalmakta, dolayısıyla de çekim gücü, kinetik enerjiye gittikçe daha fazla yenik düşmektedir. Böyle devam ettikçe, evrenin sonu gelmez. Yâni başı olan, sonu olmayan bir ev-

ren modeli ortaya çıkar. Bu model; E.U.M.nın vahdaniyetine yarı şirk koşmak olur, Kutsal Kitapların kıyamet günü bildirisine ters düşer, herşeyde olduğu gibi evrenlerin tekâmülünde de; yaratılış, evrim süreci ve ölüştürülen üç safhasının pülsatif evren modelinde tekrarlanması imkânı kalmaz.

O halde, ne olacaktır da, evrenin genişlemesi duracak ve büzülme dönemi başlayacaktır? İşte buna verilecek cevaplar, spekülâtif varsayımlardan öteye gidemez. Meselâ denilebilir ki: Herşeye kâdir olan E.U.M. «Ol» dediği gibi, «Dön» diye de emir verebilir. Fakat E.U.M.nın herşeyi bir fizikî sebebe, «causalité prensibi»ne bağlayarak evrim sürecini yürüttüğüne inancımız tamdır. O halde, bu «sebebe» ne olabilir? Düşünebildiğimiz varsayımları sıralayalım :

1 — Evrenin sıcaklığı mutlak sifıra (-273.16 C°) geldiği zaman (ki hâlen -270 C° dir) madde ve zaman kavramları mâna ve değerlerini kaybeder, bundan sonraki davranış biçimlerinin ne olacağını bilemeyiz. Belki :

a — Artık füzyon süreci son bulacağından güneşimiz gibi asal yıldızlar da kendi içine çökecek, en sonunda kara deliğe dönüşeceklerdir. Elektron basıncı da çökmeyi önleyemeyecek duruma gelirse «beyaz cüce»ler de aynı akıbeti uğrayacaklardır. Eğer nötronlar da çökmeyi durduramazsa «pulsar»lar dahil bütün gök cisimleri «kara delik»te toplanmağa mahkûm olacaktır. Bu da «Big-Crunch» demektir.

b — Tek yönlü olan üç unsur, üç prensip yön değiştirebilir :

b1) Zaman işaret değiştirir, geri akmağa başlar, herşey başlangıca döner,

b2) O andan itibaren evrende en düşük hız, ışık hızı olabilir, diğer bütün hızlar, lüksön ile sonsuz arasında tachyon hızlara dönüşebilir, ışıkaltı hız (tardyon) maddeyi, ışık hızı (luxion) enerjiyi, ışık üstü hız (tachyon) esprit'yi taşıdığına göre; esprit, tüm evrene hakim olacak demektir.

b3) Termodinamik yasaları tersine dönebilir ve sıcaktan soğuğa değil, soğuktan sığağa doğru akım başlar. Bu; başlangıca dönüşün fizikî ifadesidir.

c — Çekim yön değiştirebilir, düşme yerine yükselme (levitation) yer alır. Bunu şöyle tasavvur edebiliriz : Tanrı; kapalı bir evreni dışardan yarattığı inancıyla, tüm evren genişleme (expension) dö-

neminde O'na doğru düşmektedir. Sıcaklık mutlak sıfır olduğu andan itibaren bu Tanrıya yönelik tersine dönüp bir merkeze doğru çökmeğe başlayabilir. Bu ise; maddenin pozitif değil negatif olması demektir. Negatif ağırlıklı madde nasıl olabilir? Tasavvur bile edemiyoruz. Herhalde cinler, ruhlr, hayaller gibi şeylerdir. Bu takdirde de evrenin genişlemesinin durmasından itibaren madde hayatı sona erecek ve büzülme devresinde sadece spiritüel bir hayat «cennet-cehennem hayatı da diyebiliriz» başlayacaktır. Ta ki evren, yeni bir «kozmetik yumurta»da toplanıncaya kadar. Bu «cennet-cehennem hayatı» hakkındaki düşünce ve sezgilerimi, Mimar Sinan Dergimizin bir çok sayılarında yayınlanan yazılarımda açıklamıştım. Burada çok kısa bir hatırlatma yapmakta fayda görüyorum: Gerçek «Ben»liğimizin, yâni «esprit»imizin taşıyıcısı olan, sonsuz yaşam süreli elektronlarımızın bir kısmı, post-mortem yaşamımızda yeni canlı varlıklara girerek, onların enerjileri sayesinde bilgi ve sevgi yükünü arttırmağa devam ederler. Evrenin tekâmülü buna bağlıdır. Başka canlı kılıflara girmeyenler ise benim «Ben»liğimi edebiyete kadar sürdürürler ve bu arada, vital enerji gerektirmeyen; düşünce, murakabe, hatırlama gibi faaliyetlerde bulunurlar. Kapalı zaman-mekân'ları içinden dışarı hiç bir enformasyon sızdırmamalarına rağmen, bu dünyada yaptıkları iyilik ve kötülüklerin, inandırıldıkları sevap ve günah amellerinin kayıtlarını tasnif edenken, bunların her hatırlanışında iyilik ve sevapların huzurlarını, kötülük ve günahların azâbını kıyamet gününe yâni yeni bir Big-Bang'a kadar tekrar tekrar yaşarlar, hattâ bu dünya yaşamında umursanmayıp şuur altına işlenmiş olanların dahil.

Ruhun ölmezliğine inanç landmark'ımız muvacehesinde; vicdanımızın metafizik bir noktasında, kendi cennet ve cehennemimizi, kendi cüz'î irâdemizle böyle yaratıyor olmalıyız. Masonlukta kurmağa çalıştığımız «ülkü mâbedi», ebedî maşrıka kuracağımız cennetin temeli ve mikro modeli olacaktır. Ve ben, bu ülkü mâbedini vicdanlarında kurabilmiş kimselerin ebedî maşrıka intikâlini; «ulviyete tekris», yüksek mertebelerde ise «Ulûhiyete iykaaf» olarak tanımlıyorum.

2 — Evrenin yoğunluğunu arttıracak başka olaylar bulunabilir. Meselâ son yıllarda ortaya atıldığı gibi milyonlarca «kara nokta»nın mevcudiyeti bunu doğurabilir. Bilindiği gibi, güneşimizden üç kattan fazla kütleli yıldızlar, nihai çöküşlerinde kara deliğe dönüşmektedir. Cygnus takım yıldızında bir kara deliğin mevcudiyeti, ika ettiği ışık saptırmalarından tesbit edilmiştir. Hattâ, güneş sistemimizle bize 4.2

ışık yılı uzaklıktaki en yakın Proxima Centauri yıldızı arasında, Plüton gezegeninin yörünge sapmalarını izah edebilecek bir kara delik daha bulunduğu ileri sürülmektedir. Kara deliklerin, ışık dahil hiç bir enformasyon sızdırmamalarından dolayı bunların davranışlarını bilemiyoruz. Tekillik (singularité) noktası olduklarından, tasavvur bile edemeyeceğimiz sürprizler ve sırlar taşıyor olabilirler.

3 — Madde âleminde en yüksek hızın yaklaşık 300 000 km/saniye ışık hızı olduğunu biliyoruz. Bize göre en uzak kuazarların kaçış hızlarını, Hubble denklemlerinden ve gözlemlerle tesbit edebiliyoruz. Hızı gittikçe artan ve gözlemleyebildiklerimizden daha da uzakta bulunan kuazarların, ışık hızına daha da yaklaşan kaçış hızları nihayet ışık hızını bulunca ne olacaktır? Işık hızında kütlelenin sonsuz, zamanın sıfır olduğu Einstein'ın rölativite denklemlerinden bellidir. Daha öte, tachyon hızlarda ise kütle; imajiner değerlere geçiyor. Negatif ağırlıklı madde olamayacağından, ışık hızı duvarına çarpan madde belki geri dönmeğe başlayacaktır.

4 — Fritz Zwicky 1933 yılında, görünen galaksilerin, aslında göründüklerinden 10 kat fazla kütleli bir eşdeğerde hızlarla uzaklaştıklarını gözlemleyerek, galaksilerin kütlelerinin 10 katı kadar da kayıp kütle (gözlemlenemeyen kütle) içerdikleri iddiasını ortaya attı. Bu takdirde, evrenin galaktik kütleleri 10 kat artmış olacağından, çekim gücünün, büzülme dönemini başlatma ihtimali artacak demektir.

5 — Gözlenemeyen kara delik ve kara noktacıkların muazzam olabilecek kütleleri de büzülme dönemini başlatmada çok önemli bir etken olabilir.

6 — Kara delik'ler; muazzam yoğunlukları yüzünden doğan korkunç çekim güçleriyle civarlarındaki tüm gök cisimlerini, yıldız kümelerini, hattâ galaksileri bile yutarlar, muhteviyatının sübamotik parçacıklarını dahi parçalayarak hiçe indirgerler. Fakat bu madde kayboluyor olamaz. Serp Rothshild'in düşündüğü; Rosen tüneli, Warm Hole (solucan deliği) gibi isimlerle de anılan bir «Ödeşmeler Kanalı» (Compansating Chanel) vasıtası ile, kayıp gibi görünen bu madde bir «Akdelik»ten (Weisschild) tekrar püskürtülerek transkozmos sağlanıyor olabilir. Son yıllarda gözlemlenen Seyfert galaksileri ve bunlardan doğan kuazarlar, ve de bunlardan doğan yeni yeni yıldızlar; bu iddiaları destekler mahiyettedir. Bu sürecin nihaî safhasında «Kıyamet» (Big - Crunch) ve ardından da «Yeniden Yaratılış» (Big-Bang) olabileceği varsayımı; aşırı fantastik bir spekülasyon sayılamaz. Kur'

ân-ı Kerîm'de bildirilen «Zülkarneyn» ve «Sûr Borusu üflenmesi» acaba bunu mu işaret etmektedir? Bunu düşünmemize imkân var, fakat, bilmemize imkân yok. Yine de gerçeği aramağa devam edebiliriz.

7 — Evrenin dolgu maddesi sayılabilecek kadar çok sayıda olan fotino, gravitino, nötrino gibi en ufak parçacıkların, büzülme dönemini başlatacak kadar toplam kütleyi ikmal edebilecekleri ve daha tasavvur bile edemeyeceğimiz ne gibi sürprizler taşıyor olabilecekleri gözden uzak tutulmamalıdır.

8 — Gözlemlenebilir evrenin, bir o kadar da gözlemlenemeyen karşıt maddesi (anti matiere) olduğuna göre, aslında mevcut olan kütlenin ikiye katlanmış olması da çekim ve çökme gücünü artıracak bir faktördür.

9 — Her maddî varlığın bir ömrü vardır ve bunu da kendi pozitif enerjisi ile yürütür. Ömrün tükenmesi için bu (+) enerjiyi ifna eden bir (—) enerji olması gerekir. Ömrü tüketen; «zaman» olduğuna göre, bu (—) enerji, zamanın kendisi olabilir mi? Evrende; herşeyin bir zıddı ile dengelendiği, hattâ maddî âlemin düzen kaybederek (entropie artışı), buna karşı spirîtüel âlemin düzen kazanarak (néguentropie artışı), zamanın akışı içinde varlıklarını sürdürmesi sayesinde denge sağlandığı inancı içinde, maddî âlemin (+) enerjisinin, (—) zaman enerjisi ile sıfırlanıp ömrünü tüketeceği ve kıyametin tahakkuk edeceği düşüncemi ileri sürebilirim.

10 — Kıyamet gününe inancımız gereği, E.U.M. nin bunu gerçekleştirecek daha nice etkenleri saklı tuttuğuna, ya da gerekince yaratacağına da inanmamız gerekir.

Bütün bu ihtimaller gözönüne alınınca Enbiyâ Sûresi 10. Âyetinde «Kemâ bed'e'nâ evvele halkın nu iydühü» yâni «Halkettiğimizi (yarattığımızı) fenâ'dan sonra bekâ ile fitrata rücu ediniz» bildirisinin gerçekleşeceğine inancımız iyice sağlamlaşmalı ve bilimsel araştırmacılara; evrenin açık mı, kapalı mı olduğu ve büzülme döneminin başlamasıyla Big-Crunch'ın ve ardından yeni bir Big-Bang'ın geleceğine dair araştırmalarında izleyecekleri yolu işaret ediyor olmalıdır. Ne yazık ki: bu spekülâtif düşüncelerin bilimsel araştırmalara dönüşmesi için, yurdumuzda, yeterli lâboratuar, rasathane, araç, gereç, ve de en önemlisi araştırmacı mevcut olmadığından değerli sayılabilecek hiç bir sonuca ulaşamıyoruz.

Ayrıca, bu süreç içinde; evrene hâkim olan 4 kuvvetin taşıyıcılarının, yani; nükleer, elektromanyetik, zayıf kuvvet ve çekim güçlerinin taşıyıcıları olan; foton, bozon, gluon ve gravitonların da «hiç»likte birleşerek, hiper uzaya geçerken tek bir kuant'a dönüşeceği, ancak böylece; «Birleşik Alan Teorisi»nin gerçekleşip fizikî vahdaniyete erişileceği düşünceleri de derin araştırma konusu olmalıdır.

Elektronların kapalı zaman - mekânlarından dışarı sızdırmadıkları bilgilerle bir iletişim ve bilgi alış verişi sağlayabilirsek, evrenin pek çok sırrı görüş ve idrak ufkuımıza girecektir. Buna kavuşmanın tek ümidi; parapsikolojik yeteneklerimizin (E.S.P. Extra sensory perception) bu para düzeyde artacağına, levhi - mahfuzda yeryüzü insanının alın yazısına kodlanmış olmasıdır. Ancak o zaman; Sevgi ve İnançla dolu yepyeni bir yaşam biçimi dünyaya hâkim olacak ve yeryüzü insanı evrene açılmağa hak kazanacaktır.

Büzülme döneminin başlamasından sonra, zamanın akışı aynı yönde ya da ters yönde dahi olsa, madde âleminin düzen kaybederek entropi artışını sürdürmesine mukabil, «düşünce, aksiyon, bilgi ve sevgiden ibaret olan esprit»nin taşıyıcısı, sonsuz yaşam süreli elektronların; spiritüel âlemin düzenini, dolayısıyla negatropi'sini spin interaction'ları yoluyla bilgi ve sevgi düzeyini yükselterek, evrenin entropi düzen ve dengesini sağlayacağına inancımız; E.U.M.na inancımızın fizikî bir ifadesidir. Zira E.U.M. bu evreni bilgi ve sevgiden yaratmış ve daha yoğun bilgi ve sevgi yükü ile «fıtrata rücu» ettirecektir. Daha mütekâmil bir evren yaratmak için, bilgi ve sevgi birikimi daha artmış bir «kozmetik yumurta»yu bu yoldan hazırlayacak ve yeni bir Big-Bang ile doğacak yeni evrenin atası olacağız. Tıpkı insanoglunun, tekâmülünü, çocukları vasıtasile sürdürdüğü gibi.

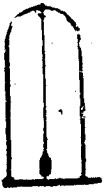
E.U.M.nın emri açık ve kesin: «Bilgi ve sevgi birikimini artırmak.» Bütün mesele; «evrenin bu yaratılış gâyesinde ve de bu gâyeye ulaşma çabalarında, biz, kendimize düşen vazifeyi yerine getiriyormuyuz?» sorusunu devamlı olarak vicdanımıza yöneltmeğe, ve, alacağımız cevabın bize huzur veriyor olmasına çalışmak olacaktır. Bu sorular, bu cevaplar ve her konuda bilimsel gerçekleri işâret eden daha nice sırdolu bildirimler; mason olurken elimize tutuşturulan masonluk meşalesinin «Nûr»u içinde mahfuzdur, ve, sembolik olarak; Üstad-ı Muhterem'in, daha çirak derecesinde çalışmaya başlarken «Kutsal Kitapları açtığı anda «Hakikat Nûr'u çalışmalarımızı aydınlatıyor, O'ndan feyzalmağa koşalım» sözleriyle ifâde edilmiştir.

Ritüellerimiz; Kutsal Kitapların, ve de Gönye ve Pergel'in yardımı ile tutulacak yolu, Akıl ve Hikmet, Kuvvet, Güzellik sütunlarının ışıklarıyla aydınlatmaktadır. Bu yolda yürüyenler ve bilhassa bilimsel araştırma yapanlar, yetenekleri ve alın yazıları kararınca bazı gerçeklere erişeceklerdir. Bunu idrak eden ve inançla sürdüren ellerde uzak geleceklere taşınacak olan masonluk meşalesi; evrenin evrim programının gerçekleştirilmesinde masonluğun katkısının, ve, üzerine düşen görevi yapmada ve de yaptırmada çabasının bir delili olarak da ima parlayıp duracaktır.

Dileriz öyle olsun.

Bibliyografya :

1. Jean Charon : L'esprit cet inconnu, Relativité complexe, Le monde éternel des Eons, L'esprit et la science I - II, Mort : Voici ta défaite (Edition Albin Michel Paris - 6 cilt).
2. Hans von Alberg : Arz'dan Arş'a kadar (Kitsan yayınları 1987 - 89, 7 cilt).
3. Henry C. Clausen 33° - Beyond the Ordinary, Emergence of the Mystical (2 cilt).
4. Mimar Sinan Dergisi : 17, 31, 38, 39, 45, 56, 65, 72 sayıları Faruk Erengül yazıları.

Neden Değişik ?

Raşid TEMEL

Bu yazıyı okuyanların çoğu belki okuyup geçecektir, bir kısmıda düşüneceklerdir. Bende yıllarca içime ukde olan bu konuyu hep düşündüm. Halâ da düşünüyorum. Mevlana «İçine atıp susacağına, iyi niyetle birşeyler söyle» diyor. İşte bende söylüyorum.

İnsana güç veren bilgidir. Yalnız bilgi insanları topluma yararlı kılar. Bilgi düşünce ufuklarını açar, akli geliştirir ve onu sonu olmayan hakikat tahtının basamaklarına ulaştırır. Bilgisi kıt bir muhitte ise, bilgisizlerin sözleri fazla yadırganmaz. Tabii işlerde ona göre yürür. Yalnız bilgi yetmez, onu uygulamakta gerekir. Yalnız istek yetmez, yapmakta gereklidir. Bu sayede görür, an-

lar, bilir sonrada yaparız. Masonlukta da bu böyledir. Onun için Masonluk üzerine temel bilgisi eksik kişilerin ritüellerle, tüzüklerle oynamaları ve görüş bildirmeleri doğru değildir. Bilginin temel taşı kendini bilmektir.

Gramer, Retorik, Lojik, Aritmetik, Geometri, Müzik ve Astro nomi. (Bak Mimar Sinan sayı 60.) Yedi liberal bilim ve sanat olarak bilinen bunlar bizlere operatif Masonluktan, hatta daha eskilerden gelmişlerdir. Büyük Loca elyazması (Grand Lodge MS. 1583) Regius elyazması (Regius MS. 1390) (Türkçesi Mimar Sinan yayınlarını 4 Sahir Erman) bu yedi liberal sanat ve bilimi, hele Geometriyi,

etraflı şeklide işlemişlerdir. Bunlardan daha evvelde, Milâddan 300 yıl öncesi, Euclid'e kadar uzanıyor. Bunlar Masonik kitaplara ve ritüellere ta buralardan gelmişlerdir.

Lojik, Gramer, Retorik ve Aritmetik artık bilimler olarak günümüzde tahtlarından indirilmişler ve okullarda gençlere bilgi hazırlayan çalışmalar olmuşlardır. Geometri, Müzik ve Astronomi ise okadar geniş ilerlemeler kaydetmişlerdir ki, bunların herbirinde tam bir bilgiye sahip olmak için insanın bütün zamanını bunlara harcaması gerekir.

Eskilerce bilinmeyen yeni bilimler Geoloji, Botanik, Kimya, Dinamik, Elektroloji ve Fizik şimdi büyük bilgi mâbedinin ana hücrelerini meydana getirmektedir. Bütün bunlara rağmen, biz Masonlar ritüellerimizde yazılı olan ve yedi basamağın temsil ettiği bu sanat ve bilimlerini eskiden olduğu gibi kullanmakta bir sakınca görmemekteyiz.

Eskilerin iyi hareketlerinden ve doğru yaşamlarından, bugünkü yaşamamıza eksiksiz uygulayabileceğimiz dersler vardır. Her çeşit felsefenin, eğitimin hattâ hükümetlerin modası geçerken, Masonluk ilham verici yol göstericiliğini olduğu gibi devam ettirmektedir.

Masonluk olduğu gibi iyidir. Ye-

nilikler icat etmek ona zarar verir. Yüzyıllar boyunca hâlâ başarılmamışta bu görüşümüzü kanıtlamış oluyor. Bugüne kadar da bir zararını görmedik. Masonlukta yenilikler icat etmenin doğru olamayacağını ısrarla söylüyor ve bu yola sapmak isteyenleri uyardıya devam ediyoruz.

Gramer, Retorik, Lojik, Aritmetik, Geometri, Müzik, Astronomi olarak bilinen bu yedi liberal sanat ve bilim, bazı memleketlerde esasına sadık kalınmayarak Mekanik, Astronomi, Fizik, Kimya, Fizyoloji, Psikoloji, Sosyoloji olarak kullanılmaktadır. Böylece Masonlukta özel bir ağırlığı olan ve sıralamada beşinci sırada olduğu için beşinci bilim diye anılan Geometriden söz edilmemektedir. Geometrisiz Masonluk olurmu? Müzik ve diğerlerinden de bahsedilmiyor. Halbuki eski elyazmalarında bunlardan, bilhassa Geometriden ön planda bol bol söz edilmektedir. Astronomi dışında kalan altı tanesinin bulunmaması kanımca büyük bir yanlıştır. Bu değişikliğe neden lüzum görülmüştür anlamıyorum.

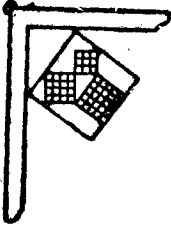
İngiltere ve Amerika'daki Masonik kitaplar ve ritüellerde böyle bir değişikliğe raslanmamaktadır. İngilizce konuşmayan bazı memleketlerde ise bunun res-

men ritüellere geçtiği görülüyor. Bu işin nedenini ve ayrıntılarını İngilizce kitaplarda aradım, ama birşey bulamadım. Bundan bahis bile etmiyorlar. Belki farkında bile değiller. Anlayabildi-

ğim kadar kendi doğru yollarında gidiyorlar.

Doğru ve yanlış gökten inmez. Onları biz yaratırız. Bende görüşlerimi açıkladım. Yanlış düşünüyor isem bağışlayın.

Mart 1990

Yerküre — Gökküre

Tamer AYAN

GİRİŞ

Mâbedlerimizin ilginç sembolleri «**yerküre**» ve «**gökküre**»nin, Masonluğa ginişi ve **B. - J.** sütunlarıyla olan ilişkisi konusunda değişik görüşler vardır. Sütunlarla küreler arasındaki büyük zaman farkı nedeniyle, küreli sütunlara, sonradan yapılmış bir bileşik yapıy sembol olarak bakılmaktadır. Gerçekten de, **Süleyman Mabedi** ile yaşıt sütunlarla, kürelerin icadı arasındaki **700** yıllık yaş farkından dolayı, sütunlarla kürelerin dinsel tarih süreci içinde hiçbir birliktelikleri olamamıştır. Diğer taraftan, sütunların dinsel kökenli efsaneyi öğeler olmalarına karşın, küreler salt bilimsel araçlardır. O halde, dinsel iki sütunla, bilimsel yerküre ve gökküre hangi amaçla bir araya getirilerek, «**küreli sütun**» gibi bir «**din-bilim sentezi**» yapılmıştır? Yoksa, küre ve sütun bileşiminden oluşan bu karma sembolleri Masonlar mı yapmıştır? Masonlukta yerküre-gökküre konusu, bu soruları yanıtlayabilmek için, tarihsel, dinsel ve bilimsel açılardan incelenmiş; özgün yorumlar ve öneriler getirilmiştir. Yararlanılan kavnaklar metin sonunda verilmiştir.

BİLİMSEL VE FELSEFİ AÇILARDAN KÜRE, YERKÜRE, GÖKKÜRE

Küre, üç boyutlu **Euklit** uzayında, sabit bir noktadan sabit uzaklıktaki

noktaların konumu veya bütün noktaları merkezden aynı uzaklıkta yüzeyle sınırlı cisim olarak tanımlanır. Küre, dairenin üç boyut ve hacim kazanmış türevidir. Geometrik cisimler arasında, en ahenkli, dengeli ve yetgin olanıdır. Çünkü daire, düzlemsellikten kurtularak hacime dönüşmüş ve uzayda tam bir simetri örneği olarak yer almıştır. Bugün coğrafya ve astronomi dallarında, yerküre ve gökküre olarak, iki ayrı tip küre kullanılmaktadır.

Yerküre, dünyanın güneşe eğimini göstermek üzere 23.5°'lik açıyla eksenini etrafında dönebilecek biçimde yapılmıştır. Yerküreyi, dünyanın yuvarlak olduğunu düşünen eski Yunanlıların kullandığı ve ilk yerkürenin **MÖ 150'de Kratos** tarafından yapıldığı sanılmaktadır. Günümüze ulaşan en eski yerküre, **1492'de M. Behaim** tarafından yapılan ünlü Nürnberg küresidir.

Gökküre, gözlemcinin gözünü merkez alarak, uzaklıkları ne olursa olsun gök cisimlerinin yerini gösteren ve yarıçapı sonsuza kadar uzanan bir sanal küredir. Günümüze ulaşan en eski gökküre, **MÖ 3. yy** da **Farnese** tarafından mermerden yapılmış küredir.

KÜRENİN TARİHSEL SEMBOLİZMASI

Küre, tarihsel süreç içinde pek çok ulusun geleneksel, siyasal ve dinsel kültürlerinde yaygın bir alâmet ve sembol olarak kullanılmıştır. Eski kültürlerin ve düşünce akımlarının çoğundan esinlenmiş Masonluk kurumu, Mesleğin ve Kardeşlik sevgisinin evrensel boyutta yayılmasının bir sembolü olarak küreyi benimsemiştir. Antik dönemde küre, eski Meksika'da evrensel gücün sembolü olmuş; eski Mısır'ın «**kanatlı küre sembolü**» çok ün kazanmıştır. Bu sembolün güneşi simgelediği öne sürülmekle beraber; kürenin, içinden dünyanın doğduğu yumurtayı gösterdiği kanısı daha yaygındır. Bu nedenle, «**kanatlı yumurtanın ülkesi**» olarak adlandırılan eski Mısır'da, dünyanın yuvarlak olduğunun bilindiği savı öne sürülmektedir. Sembolleri antik çağlara ve eski Mısır'a taşıma eğilimindeki Masonik araştırmacılar, kürenin Masonluğa eski Mısır'dan geçtiğini savunur.

Küre sembolizması, antik çağlarda evrenin yuvarlak olduğunu saptayan eski Yunanlılar nedeniyle, evreni ve tanrıyı kapsayacak boyutlara genişletilmiş; böylece monarşik rejimlere tanrısal bir nitelik kazandırmak amacıyla, çoğu zaman üzerine kartal veya başka bir zafer

işareti de eklenerek, imparatorların alameti olmuştur. Küre, iktidar ve güç simgesi olarak, imparatorların veya dinsel yöneticilerin ellerine konulduğunda, egemen otoritenin yayılma alanını ve iktidarın totaliter niteliğini göstermektedir. Avuçta tutulan kürenin, biri evrenin coğrafyasal bütünlüğü ve diğeri totaliter bir iktidarın yasal bütünlüğü, gibi iki ayrı anlamı olmaktadır. Tek kişinin gücünün egemen olduğu alanı gösterdiğinde, totaliter iktidarın da sınırsız olduğunu simgelemektedir. Bu nedenle, Roma imparatorları, barbar kralları, haç eklentisiyle Hıristiyan imparatorları, Bizans imparatorları, Charles'tan sonra Avrupa imparatorları, küre alametini kullanmışlardır. Küre, önceleri bir ikonografik öge olmasına karşın, sonraları Papa tarafından Kral II. Henry'e armağan edilmesiyle, hükümdarlık alameti olarak kullanılmaya başlamıştır. İngiltere kralının tacında küre olduğu gibi; eski İslâm ve Türk hükümdarları da başlıklarında küreye yer vermişlerdir. Küreye bakarak falcılık ve kehanette bulunmak, antik çağlarda eski Mısır'da başlayan ve en ileri toplumlarda bile akılcı düşüncüyü delerek günümüze kadar gelebilen bir olgudur. Kürenin, geometri açısından «**ahenk, denge ve yetginlik**» sıfatlarının yanında, tarihsel simge olarak «**kudret, iktidar, hükümdarlık, evren ve tanrısallık**» nitelikleri dikkate alındığında, Masonik semboller arasına neden girmediği daha iyi anlaşılabilir.

KİTABI MUKADDES VE KÜRELER

İki sütunla ilgili tanımlamaların, **Kitabı Mukaddes'in Süleyman Mâbedi** ile ilgili Eski Ahit pasajlarından ve tarihçi **Jesophus'un** anlattıklarından Masonluğa geçmiş olduğu bilinmektedir. **Süleyman Mâbedi ve sütunlarının Masonluğa ilk girişi, 1696 tarihli Edinburg Sicil Dairesi Elyazması ile olmuştur.** Masonlukta iki sütun kavramının ilk olarak **1410 tarihli Cooke Elyazması** ile ortaya çıkmasına karşın; bu iki sütun, Süleyman Mâbedindeki sütunlar olmayıp, Nuh tufanı öncesi dönemde **Lameş'in** çocukları tarafından biri mermerden diğeri kilden yapılmış ve üzerine tüm bilim ve sanatların yazılmış olduğu rivayet edilen sütunlardır. Edinburg Elyazmasında sadece Süleyman sütunları anlatılmakta ve 286 yıl önceki Cooke Elyazmasında belirtilen **Lameş (veya Enoş)** sütunlarına hiç değinilmemektedir. Böylece, Süleyman Mâbedi sütunları **1696** tarihinden itibaren Spekülatif Mason Mâbedlerinin popüler öğeleri arasına girmiştir. Önceleri, Loca tabanına kömür veya tebeşirle çizilen sütunlar, daha sonra 1733'de resimli ta-

ban halilerine geçirilmiş, 1760 - 65 döneminde **Nâzır Sütunları** geliştirilmiş, 1768'den sonra Birinci Nazır **B.** sütununu, İkinci Nazır **J.** sütununu, çalışma avadanlıkları olarak kullanagelmışler, bazı Localarda büyük ve gösterişli sütunlar halinde yapılarak Mâbedlerin batı girişine dikilmişlerdir. Bugün İngiltere'deki Mâbedlerde iki sütunun yeri bölgelere göre oldukça değişiktir. Örneğin, Exeter'de Mâbedin dışında, Bristolde Loca kapısının dış girişinde, Edinburg'da bize benzer olarak batıda ancak Birinci ve İkinci Nasır kürsülerinin arkasında, Bath'da mozaik döşemenin hemen batı kenarında, bazı Localarda da Üstadı Muhterem kürsüsünün iki tarafındadır. Bilindiği gibi, **B.** sütununun adı «**kuvvetle**», **J.** sütununun adı «**atesis etmek**» ve ikisinin birlikte «**sağlamlık**» olarak, **Eski Ahit**'te verilmiştir. Bazı yorumlara göre, iki sütun yaratanın simgesi olup; **Yakup** tarafından **Bethel**'e dikilen adak sütunlarıyla özdeştir. Diğer yorumlara göre, soldaki **B.** sütunu «**doğuşun fiziksel gücünü**», sağdaki **J.** sütunu «**yeniden doğuşun ruhsal gücünü**» sembolize etmektedir.

Bugün Mâbedlerimizdeki iki sütunun üzerine cisim olarak ve **Derece Çalışma Tablosu**'nda çizim olarak görmekte olduğumuz yerküre ve gökkürenin Masonluğa giriş nedeni kabulü ve evrimi, tartışmalıdır.

Bunun nedeni, Kitabı Mukaddes pasajlarında, sütun başlıklarındaki cisimler için kullanılan İbranice sözcüğün birden çok anlamının olmasıdır. Böylece İbraniceden, Latinceye ve İngilizceye yapılan Eski Ahit çevirilerine, çevirmenin yorumuna bağlı olarak, değişik cisimler şeklinde alınmış; bu metinlere dayanan Masonik belgelere de farklı cisimler olarak geçmiştir. Sütunların başlıklarındaki cisimler nelerdir? Cisimler **narlarını**, yoksa **çanaklarını**, yoksa **yuvarlaklarını**, yoksa şimdiki gibi, **kürelermidir**? Soruyu aydınlatabilmek için **Eski Ahit**'in, bu cisimlerin anlatıldığı bölümlerine bakmak gereklidir.

Süleyman Mâbedi'nin yapımından 400 yıl sonra yazılan **I. Krallar Kitabında** (7/41 - 46) «... **sütun başlıklarının iki yuvarlağını döktü**» ve 200 yıl sonra yazılan **II. Tarihler Kitabında** (4/12) «... **sütunların üstündeki başlıkların iki yuvarlağını...**» tanımlamaları geçmektedir. Türkçeye «**yuvarlak**» olarak çevrilen sözcüğün İbranice aslı «**goolot**» olup; küre, yuvarlak, çanak, kazan vb. küresel ve yarıküresel cisimler için kullanılmaktadır. Bu nedenle «**goolot**» sözcüğü, çeşitli Kitabı Mukaddeslere, **çanak** veya «**yuvarlak**» olarak geçmiştir. Örneğin, 1560 tarihli **Cenevre Kitabı Mukaddes**'indeki resimde sütun başlıklarında süslü yuvarlaklar gösterilmesine karşın; İngiltere'de Kral

James tarafından 1611 tarihinde bastırılan **Onaylı Kitabı Mukaddes**'te sütun başlıklarında çanaklar olduğu yazılıdır. 1659 tarihli Süleyman Mâbedi (**Orbis Miraculum**) adlı kitaptaki resimde, şekli nara benze-meyen süslü ovaloid cisimler gösterilmiştir. Dolayısı ile, dinsel ve-rilere göre, sütun başlıklarındaki cisimlerin, küremi yoksa çanak mı olduğu hakkında görüş birliği yoktur. Bu yuvarlakları, güneş ve ay olarak benimseyen görüşler de vardır. Kitabı Mukaddes verilerine göre kesin olan husus, Süleyman Mâbedi sütunlarını süsleyen ağla-ra, zambaklara ve narlara ek olarak, sütun başlıklarının üzerinde de tunçtan yapılmış yuvarlak veya çanak biçiminde cisimlerin bulun-duğudur. Spekülatif Masonlukta, bu cisimlerin küresel şekilli **tunç yuvarlaklar** olduğu savı yaygındır. Bazı ritlerde ise, bir zamanlar Türk Masonluğunun da benimsediği gibi, sütun başlıklarına birer «**ağzi açık nar**» modeli benimsenmiştir.

Oysa, Kitabı Mukaddes verilerine göre, «... **sütunların üzerinde nar-lar varken, sonradan narların yerini küreler almıştır**» yorumu kuşku-ludur. Çünkü, özgün tunç yuvarlaklar, sütunların bir parçası olarak yapılmışlardır. Yuvarlakların sütun başlıklarında bulunmayıp da nar-ların olması; sonradan narların yerine kürelerin ikame edilmesi, din-sel tarih içinde kanıtsız kalmaktadır. Çünkü narlar, aynı zambaklar ve ağlar gibi, sütun başlıklarının ve hatta yuvarlakların sadece süs-lemeleridir. Oysa yuvarlaklar, sütun başlıklarının üzerindeki bağımsız cisimlerdir. Yani, **Kitabı Mukaddes**'e göre, Süleyman Mâbedinin sütun başlıklarının üzerinde birer adet nar modeli hiç olmamıştır. Narlar, ikişer sırada toplam 400 adet olup; sadece süsleme ama-cıyla kullanılmışlardır.

Sütun başlıklarındaki tunç yuvarlakların, eski Mısır'ın «**kanatlı yu-murta**» sembolünden aktarılarak Süleyman Mâbedinin yapımında kul-lanıldığı ileri sürülmektedir. Süleyman Mâbedinin, **mimarı** başta ol-mak üzere, usta ve işçilerinin büyük bir bölümünü, dönemin inşaat ve mimari sanatında bir hayli ileri olan **Finikelilerden** oluştuğu bilin-mektedir. Nitekim, Finikelilerin, bölgede benzer tapınaklar da inşa etmiş oldukları ve bu yapılarda Süleyman Mâbedine benzer unsurları kullanmış oldukları bir gerçektir. Bu nedenle, Eski Mısır uygarlığı ile yakından ilişki ve ileri bir toplum olan Finikelilerin, eski Mısır sem-bolü olan küreyi İbrani toplumuna aktarıp Mâbedde kullanmaları olasıdır. Süleyman Mâbedi sütun başlıklarındaki cisimlerin, bugünkü yerküre ve gökküre ile hiçbir benzerliği olmayan, teolojik ve mistik simge niteliği taşıyan tunç yuvarlaklar olduğu belirtilebilir.

Yuvarlakların, özgün olarak, yerküre ve gökküre ile hiçbir ilişkisi yoktur. Çünkü, Süleyman Mâbedi **MÖ 1005** yılında tamamlanmıştır. Oysa, en eski gökküre **MÖ 3. yy** da ve yerküre **MÖ 150** de yapılmıştır. İlk dünya haritasını **MÖ 575** de **Anaksimandros** ve daha gelişkinini **MS 150** de **Ptelome** yapmıştır. Sütunların yapımıyla kürelerin icadı arasında en az **700** yıllık, haritalı, **Nürnberg** küresi ile de **2500** yıllık bir zaman farkı vardır. Bu nedenle, sütun başlıklarında yerküre ve gökküre bulunması veya özgün tunç yuvarlakların harita tersimatı içermesi olanaklı değildir; hatta, sanılması bile bilimi yadsımak olacaktır.

Sonuç olarak, Kitabı Mukaddesde sözü edilen tunç yuvarlakların, olsa olsa, bugünküne hiç benzemeyen **«haritasız küreler»**, belki de **«çanaklar»** olabileceği belirtilebilir. Bu cisimlerin, birer adet **«nar»** modeli olduğuna ilişkin hiçbir kanıt yoktur. Süleyman Mâbedi sütunlarının üzerine, bugünküne benzer, yerküreyi ve gökküreyi yerleştirme; daha doğrusu, mevcut tunç yuvarlakların yerine ikame etme eyleminin mucidi ve mimarı Spekülatif Masonlar olup; bu değişimi özgün sütunların yapımından 2700 yıl sonra gerçekleştirmişlerdir.

MASONLUKTA KÜRE OLGUSUNUN EVRİMİ

Dünya Masonluğu

Masonik açıdan küre olgusunun evrimi, Spekülatif Masonluğun beşiği sayılan Anglosakson Masonluk Sisteminde incelenebilir. İngiliz Spekülatif Masonluğunun başlangıç döneminde ve 1751 bölünmesinden sonra **Antik Masonlar** grubunca sütun başlıklarındaki cisimler **«çanak»** olarak adlanmış ve yorumlanmış.

Modern Masonlar, cisimleri **«küre»** olarak kabul etmişlerdir. Hatta, bir süre Antikler; Modernleri, **«iki çanağı üst üste kapatıp küre yaptılar ve sembolizmayı yozlaştırdılar»** şeklinde kınamışlardır. Daha sonra, genel spekülatif eğilime koşut olarak, cisimlerin **«küre»** oldukları benimsenmiştir. Şimdi de, bu görüş ve uygulama süregelmektedir. Bugün, **Derece Tablolarında** ve **Nâzır Sütunlarında** yerküre ve gökküre bulunması olağandır. Ancak her Locada, mutlaka bizdeki gibi, iki sütun olmadığı gibi, bulunması halinde bile başlıklarında kürelerin olması, koşul değildir. Emulation, İngiliz, İskoçya ve diğer Anglosakson ritüellerinden sütunlar anlatılmakta ve kürelerin

sembolizması işlenmektedir. Londra ve Bath'daki Mason Mâbedlerinin pek azında iki sütunun başlığı üzerinde yerküre ve gökküre vardır. Genellikle, Nazır Sütunlarındaki Kürelerle yetinilmektedir. Bu kıssa girişten sonra, küre olgusunun ritüel ve sembol olarak evrimine değinilecektir.

Coğrafya, astronomi ve haritacılık gibi olumlu bilimlerin somut öğeleri olan kürelerin, karanlık ortaçağ Avrupasına girebilmesi, kilisenin bağınazlı sürdürdüğü bilim düşmanlığı nedeniyle, çok geç ve güç olmuştur. Bu olumsuzluğun sonucu olarak, gerek kökensel yönden özgün bir Hıristiyan Avrupası **altyapı kurumu** olan **Operatif Masonluk** ve gerekse teknolojik ve sosyoekonomik zorlamalar nedeniyle geçirdiği evrimle bir **üstyapı kurumu** niteliğine dönüşen **Spekülatif Masonluk**; **coğrafya**, astronomi gibi bilimsel konulara uzun yıllar uzak kalmıştır. Operatif Masonluk kurumu, doğası gereği, inşaat işlerinin dışında kalan bir araç niteliğindeki küreyi kullanmamış ve mesleki avadanlıkları arasında saymamıştır. Ancak, özgür düşünce ve tartışma olanaklarından yararlanmak için Operatif Mason Localarına katılan aydınlar ve bilim adamlarından oluşan **Kabul Edilmiş Masonların**, küreleri ve ilgili bilim dallarını, dönemin felsefe ve olumlu bilim akımları içinde, beraberlerinde getirmeleri ve böylece kürelerin Spekülatif Masonluğa aktarılması olasıdır. Konunun Masonluktaki bilimsel evrimi, ritüellerden ve diğer belgelerden izlenebilir. Örneğin, ilk ritüellerde «**Locanın Nurları kaçtır?**» sorusunun yanıtı, o dönemden şimdiye kadar hiç değişmeden, hep «**Üçtür**» şeklinde gelmiştir. Halbuki «**Bunlar nelerdir?**» sorusunun yanıtı zamanla değişerek, önceleri «**Üstad, Nazır, Kalfa**» şeklindeyken; daha sonra gökcisimleri ile ilgili bilgilerin Masonluğa girmesiyle, bu cevap «**Güneş, Ay, Üstad**» şekline dönüşmüştür. **1727 - 30** yıllarında, ritüellerdeki «**Güneş gündüzü ay geceyi, Üstad Locayı yönetir**» ifadesi ile gökcisimlerinin artan önemi belirginleşmektedir. **1730** tarihli «**Masonry Dissected**» adlı kitapta, «**Locanın gökyüzüne kadar yüksek, yerin merkezine kadar derin ve gökyüzüyle örtülü olduğu**» vurgulanmıştır.

Evrimin en ilginç belgesi, **1745** tarihli «**Trahi**» adlı Fransız ritüelidir. Belgedeki «**Hürmasonların tüm yeryüzüne yayıldıkları ve birlikte tek bir Loca oluşturdıkları**» deyişi ile **Masonluk evrensel**dir ilkesi örtülü de olsa açıklanmaktay ve ayrıca Çalışma Tablosunda ilk kez gökküre resmine yer verilmektedir. Daha sonra, **1760 - 62** tarihli «**Three Distinct Knocks**» ve «**J. and B.**» adlı İngiliz ritüellerinde, **Masonluk evrensel**dir ilkesi açık olarak vurgulanmakta ve kürelerin bu ilkeyi simgele-

mekte olduğuna, şimdiki uygulamanın ilk örneği olarak, değinilmektedir. Bu belgelerin kapak resimlerinde, Loca eşyaları arasında küreler de gösterilmektedir. **Bu nedenle, ilk kez bilinçli olarak, 1745 - 60 döneminde, Masonluk evrenseldir ilkesinin ve bunu somutlaştırmak üzere de yerküre ve gökküre sembollerinin, kullanıma başlandığı belirtilebilir.** Ancak, kürelerin mi yoksa Masonluk evrenseldir ilkesinin mi, daha önce çıktığı açıklığa kavuşmamıştır.

Bu ritüelik kavram evrimine koşut olarak, 18.yy'ın son çeyreğinden itibaren, süslü ayaklar üzerine monte edilmiş, büyük boyda, gerçek ve pahalı bilimsel küreler Loca eşyaları arasına girmeye başlamıştı. Gerçek küreler aslında dönemin moda eşyaları olduğundan, **entellektüel** olmanın bir simgesi olarak, aydınların ve soyluların evlerinde ve bilim merkezlerinde yaygın olarak bulunmaktadır. Bu nedenle, tepki ile karşılaşmadan ve hatta içten bir istekle Mason Localarına kabul edilmiştir. Ayaklı gerçek küreler, ya Dorset'te olduğu gibi Üstadı Muhterem kürsüsünün iki yanına ya da Preston'da olduğu gibi Nazır kürsülerinin önüne olmak üzere Loca tabanına yerleştirilmiştir. Çoğu Localarda, küreler minyatür boyda indirgenerek Nazır Sütunlarına takılmıştır. Son uygulama tüm İngiltere'ye yayılmış, Mâbedlerde yerde veya iki sütunun üzerinde küreler olsa da olmasa da; Nâzırların Loca çalışmalarında önemli araçları olan Nâzır Sütunlarındaki küreler hep kullanılagelmiştir. Böylece, küre başlıklı **Nazır Sütunları** Anglosakson Masonluğunun belirgin bir sembolü olmuştur. Gerçek kürelerin **minyatür** boyda indirilmesi eyleminin amaçları arasında, bir gereğin pratik olarak yerine getirilmesi kadar, pahalı kürelerin satın alınmasından kaçınmak gibi bir tasarruf düşüncesi ve nihayet bilimsel yöntemlerin gelişmesiyle kürelerin eski popüleritesini kaybetmiş olması da sayılabilir. Nitekim daha sonraları, ayaklı gerçek küreler ya Mâbetlerin dışına çıkarılmış ya da zaten kısıtlı olan Loca mekanını büsbütün daraltmalarını ve ayağa takılıp zarar görmelerini önlemek için kullanılmalarından vazgeçilmiştir. Bazı Localarda, bu gerçek kürelerin **B. ve J. sütunlarının** üzerine **simgesel küre modelleri** konumuştur. Daha doğrusu, sütun başlıklarında özgün olarak varolan tunç yuvarlakların yerine, Masonlar tarafından günümüzdeki yerküre ve gökküre ikame edilmiştir.

Böylece, günümüzdeki küreli sütunlar, bir Masonik buluş olarak ortaya çıkmıştır. Ancak günümüzde de, çeşitli Düzenli Masonluk Sistemlerinde, küre ve sütunların biçim ve yerleriyle ilgili farklı uygulamalar süregelmektedir. Bazı, Localarda, bizde olduğu gibi, yalnız-

ca «Kürelî Sütunlar»la; bazı Localarda sadece «Kürelî Nâzır Sütunları» ile yetinilmekteyken; bunların her ikisini ve hatta «Gerçek Kürelerle» birlikte hepsini bulunduran Localar da vardır.

Türk Masonluğu

Dünya Masonluğunun tarihsel süreç içindeki kavram ve görüş farklılığından **Türk Masonik Sistemi** de etkilenmiş; esinlendiği ritüellere göre önceden egemen olan «nar» yorumu somut ve soyut olarak gitgide «küreler»e dönüşmüştür. Küre olgusu, **Türk Masonluk Sistemi**'ne, Anglosakson Masonluğundan geçmiştir. Türk Masonluğunun, **Geleneksel Düzenli Masonluk** dünyası tarafından resmen kabul edildiği 1965 yılından sonra, Emulation Ritüelinden esinlenerek hazırlanan ve şimdi de kullanılan Derece Tablosunda, hangi kürenin hangi sütunun üzerinde olduğu belli olmamakla birlikte, iki sütunun üzerinde küreler gösterilmektedir. Mâbetlerimizde, B. sütununda gökküre, J. sütununda gökküre bulunmaktadır. Oysa, Kıta Avrupasında kullanılan, Emulation Ritüelinin dışındaki, ritüellerde B. sütununda yerküre ve J. sütununda gökküre yer almaktadır. Düzenli Masonluğa geçiş yıllarını izleyen dönemdeki Türk Masonik yayınlarında da, farklı yorumlara rastlanmaktadır. Örneğin, N. EGERAN K. 1972 tarihli «Gerçek Yüzüyle Masonluk» ve R. TEMEL K. 1982 tarihli «Masonik Anlatım» adlı yapıtlarında, doğrudan doğruya küre sembolizmasını açıklarlar. T. KORAY K., 1973 tarihli «Çırac-Kalfa-Üstad» kitabında, derecelere göre, hem narları ve hem de küreleri anlatır. Daha sonraki, «Kalfa Derecesi Rehberi»nde ise, kürelere değinmeden, narları verir. A. ERGİNSOY K., 1987 tarihli «Kalfa Derecesi Eş Kitabı»nda sadece narları anlatmakta, kürelere değinmemektedir. Diğer taraftan, ilgili Derece Ritüelinin Türkçe baskısında «narlara ve kürelere» yer verilmesine karşın; tıpatıp aynı olması gereken İngilizce baskısında, kürelere değinilmeden yalnızca «narlar» açıklanmaktadır. Bu örneklerde görüldüğü gibi, Türk Masonluk Sisteminde sütun başlıklarındaki cisimlerle ilgili tanımlama farkları, ritüel ve monitör olarak, süregelmektedir.

KÜRELERİN MASONİK SEMBOLİZMASI

Klasik Yaklaşım

Kürelerin, klasik sembolizması, Masonik ilkelerin veya Masonluğun evrensel olduğunu belirtmesi, şeklinde açıklanmaktadır.

Bilimsel Yaklaşım

Kürelere, üç boyutlu ve hareketli yapım biçimleri nedeniyle, ilginç bir sembolizma yakıştırılabilir. Masonlar, kürelerin bu özelliklerinden esinlenerek, olayları üç boyutta düşünmeye ve araştırmalarına zaman boyutu ve izafiyet eklemeye alışır. Küreler, Masonlara sadece yeryuvarın coğrafyasını ya da gök cisimlerini ve gezegenlerin yörüngelerini göstermekle kalmaz; aynı zamanda, dünyanın ve evrendeki diğer gök cisimlerinin tekil ve bileşik devinimlerini açıklar. Böylece Masonların ufkunu genişletir, olaylara hem akıl ve hem de sezgi gücüyle derinden bakmalarını sağlar. Yerküre ve gökkürenin bir arada incelenmesi, evrenin eşsiz ve görkemli **ahenk ve denge yasasını** Masonların anlamasına yardımcı olur. Böylece, kürelerin yardımıyla, üç boyutta ve zaman izafiyetinde sezilebilen ahenk ve denge yasası; Masonların, evreni yaratan, yöneten, gözeten ve esirgeyen «**YÜCE KUDRET**»e olan inançlarının pekişmesini sağlar. Bu nedenle, kürelerin Masonik ilkelerin evrensel olduğunu belirtmesinden daha ileri bir sembolizması, Masonları üç boyut ve zaman kavramına alıştırmak; böylece, **Evrenin ulu Mimarı'nın** kudret ve nizamını anlamak için bilimsel yöntemlerden de yararlanmalarını sağlamaktır. Çünkü, Masonların evrendeki «**yüce ahenk ve denge yasasını**» kavrayabilmeleri için, sezgi gücü kadar akluhikmetin yardımıyla olumlu bilimleri öğrenmeleri gereklidir. Kürelerle ilgili olumlu bilimlerin başında, Coğrafya, Astronomi ve Denizcilik Bilimleri gelmektedir. Astronominin, antik «**Yedi Liberal Sanat ve Bilim**» dizisinin en gelişkini olmasına karşın; Coğrafya ve Denizcilik Bilimleri hem doğrudan hem de Haritacılık Bilimi ile Masonluğun temeli sayılan **Geometriye** bağlıdır. Bu nedenle, Masonların bu bilimlere yakınlık duymuş olmaları ve gelişmeleri izlemeleri olağandır. Coğrafya, Astronomi, Denizcilik ve Haritacılık Bilimlerine evrensel boyutta katkıları olmuş bir bilim adamı da **PIRİ REİS**'tir. Piri Reis'in olumlu bilim ve akılcı düşüncüyü kendisine rehber edinerek, cetvel, pergel, küre vb. avadanlıkları başarı ile kullanmış olması nedeniyle, bu bilimlere ve sembollere değer veren Masonlar tarafından, aynı Mimar Sinan gibi, anısının onurlandırılması bir borçtur.

Astronomik Yaklaşım

Mabedlerimizin küreli sütunlarına antik çağ felsefesi ile yaklaşarak, astronomik bir yorum getirmek olanaklıdır. Loca evreni temsil ettiğine göre, küreli sütunların da ünlü Herkül Sütunlarına eşdeğer ol-

duğu varsayılabilir. **Herkül Sütunları**, Cebelitarık Boğazının ağzında bulunduğu ve daha ileri gidilmemesini uyardığı rivayet edilen iki antik sütundur.

Astronomik olarak yaz ve kış gündönümlerini gösteren bu sütunların arasındaki ilkbahar ve sonbahar ekinokslarında güneş devinmektedir. Bu nedenle, iki sütun da, başlıklarındaki yerküre ve gökküre gibi, astronomik niteliktedir. Hatta, eski geometri ustalarının yere çizdikleri bir karelerin üzerine bu sütunları dikerek, hem güneşin konumunu ve hem de zodyaktaki yıllık turunu gerçeğe yakın olarak saptadıkları belirtilmektedir. Bu nedenle, küreli sütunlarla gökyüzü ve evren arasında bir astronomik ilişki vardır. Gökkürelî sütun, **Zenit**'in yani evrenin enerjisini toplar; enerji Locada dolaşıp Masonlara gereken **ruhsal gücü** verdikten sonra; yerkürelî sütun enerjiyi evrene geri gönderir. Küreli sütunlar, toprakla hava, yerle gök, bedenle ruh, maddeyle enerji arasında bir bağlantı, bir birlik ve karşılıklı iletişimdir. Gökkürenin **Zenit**'ten gelen enerjisi, özellikle tekris sürecinde **Nadir**'deki **Düşünme Odası**'na kadar sızdıktan sonra, yine sütunların dikey yolunu izleyerek geri döner. İşte bu işlev, tekrisle başlayan Masonik yaşamın özü ve dinamik ruhudur.

Ülküsel Yaklaşım

Masonların, ortak anlamı sağlamlık olan **B.** ve **J.** sütunlarına küreleri oturtarak Mabedlerine sokmaları, Masonluğun evrensel olduğunu simgelemesi kadar; aynı zamanda, gökküreyle simgelenen evreni Mabelede getirerek, **Loca ile evreni özdeşleştirmeleri** yönünden ilginç bir sembolizma olmuştur. Böylece Masonlar, küreleri altlarındaki iki sütunla Mabedlerine kuvvetle tesis ederek, **Evrenin Ulu Mimarı**'nın yaratış ve yönetiş yasasının ışığında; dünyayı ve evreni, tüm görkemiyle, düzeniyle, uyumuyla, kurallarıyla, güzellikleriyle ve sorunlarıyla, ilgi ve çalışma alanlarına almaktadırlar. Masonlar, Süleyman Mabedinin süs sütunlarını kürelere destek yaparak, tüm insanlık için kurmaya çalıştıkları **«evrensel ülkü mabedi»** gibi yüce bir amaç için kullanılmaktadırlar. Çünkü, Süleyman Mabedinin iki sütunu, kutsal bir tapınakta kullanılmış olsalar bile; yine de, yapının fiziksel öğeleri olmaktan öteye bir nitelikleri yoktur. Tarihsel süreç içinde, Mabedin yıkılmasıyla beraber, kaybolup gitmişler ve geriye sadece adları kalmıştır. Oysa, bu sütunlara sahip çıkan Masonlar, üstlerine küreleri de oturtarak, hem anlamlarını somuttan soyuta geçirip ölümsüzleştirmişler ve hem de yapısal öge olmaktan kurtarıp, in-

sanlık ülküsü gibi çok yüce bir ruhsal düzeye yükseltmişlerdir. Bu nedenle, küreli sütunlar Masonlara bu ülküye yönelik antlarını anımsatmakta; sorumluluk ve yükümlülüklerinin yalnızca Locaları ve diğer Masonlarla sınırlı olmayıp, tüm dünyaya ve evrene yaygın olduğunu uyarılmaktadır. Böylece, küreli sütunların ülküsel sembolizması, Masonlara tüm dünya ve evrenden sorumlu olduklarını hatırlatmak olarak, açıklanabilir. Dünyada ve evrende, **hoşgörü ve adaleti** yayıp geliştirmek, karşıtları olan **bağnazlık ve bilgisizlik** savaşım yürekliliğini göstermek Masonların kaçınılmaz görevidir.

DOĞATANRICI FELSEFİ YAKLAŞIM

Küreli sütunlar, Masonik törenlere derin bir anlam kazandırmakta ve bu öğretiyi Loca çalışmalarına katılan her Masona tekrar tekrar hatırlatmaktadır. Locaya giren Masonlar, «**NUR**»'un kaynağına ulaşmak için, iki sütunun arasından geçmek zorundadır. Masonlar, geçişleri sırasında iki sütunu ve küreleri teorik olarak birleştirirler. Kabalistik yorumu göre, **B.** sütunu erkek, **J.** sütunu dişi cinsi temsil etmektedir. Sütunların aarsındaki Mason, geçişi sırasında, **B.** ve **J.** sütunlarını birleştirerek bir sentez yapmakta ve hem de yerküreye gökküre arasında insanın oluşturduğu bir **evrensel birlik** sağlamaktadır. Bu evrensel birliğin önü ve sonu insandır. Amacı ve koşulu insandır. İki cins sütunun ruhsal sentezinden türemiş de olsa, evren boyutsuzluğunda «**zaman ve mekândan münezze**h» bir «**levh-i mâhfuz**»a doğmuş da olsa, işlevin nedeni ve sonucu insandır; yani Masondur. **Ulu Mimar**'ın hiç yoktan yarattığı evrenin öğeleri olan yerküreye ve gökküreye, «**levlake**» sırrının mazharı olan insanın varlığı ile kaimdir. Çünkü, insanın bizatihi varlığı **Yaradan**'ın «**küntükenz**» yani «**gizli bir hazinedim, bilinmeyi istedim**» müjdesidir. «**Mushaf-ı Nâtik**» olan insan ve evren, «**Yüce Kudret**»in görüntüsüdür. Yerküreye ve gökküreye, insan zekası denilen ilâhi ışığın ve ahlühikmet denilen ilâhi bağışın sağladığı bilgi ve sezgi gücü ile, soyuttan somuta geçmiştir. Bilimsel yaklaşım olarak, evrenden gökküreye, gökküreden yerküreye, yerküreden de insana doğru bir evrimsel indirgeme olanaklı sayılabilir. Ancak, evrenle insanın arasındaki somut küreler, insan aklı ve zekası ile tasarlandığından, «**evren-insan birliği**», yani **Evrenin Ulu Mimarı** ile Masonun ruhsal düzeydeki çevrimi, çok anlamlı bir sembolizmadır. Böylece, «**Madde ve Enerji**» ile «**Tanrı ve İnsan**» kavramlarının göreceli birliği,

«vahdet-i vücud» gereğini açıklar. **Ulu Mimar** olarak tanımladığımız **Yüce Kudret**, her yaratığın benliğinde vardır; ama bu gerçeği sadece «elestü bezmi (ben sizin Rabbiniz değilmiyim?)» idrâkinin en yetgin düzeyine erişmiş bir Mason araştırıp, sırrının kaynağına inebilir. **Ulu Mimar**'ın: «beni nereye bakarsanız görürsünüz» sırrının «İlâhi Birlik» olgusunu, Derecenin felsefesine de uygun olarak, «ayna» sembolü ile işleyelim.

Tanrı sûretini (suretini değil) «**Âyân-ı Sabite**» olarak görmek istesin. Daha doğrusu, Tanrı sûretini görmek istediği zaman, kendini insanın suretinden ayıramaz. Çünkü ayna gibi, yansıyı veren de alan da aynı kudretle mücehhezdir; yansıma, yansıtıcıdan daha parlaktır. Ama, bu yansıtıcı, içsel anlamda, yansımayı verenden daha öz-lü ve güçlü kudrete sahiptir. Evren, gerçek varlığın, var olmayanın aynasındaki yansımadır. Evren, insandaki gerçeğin bir yansımasıdır. Yani, evren ve insan, «**Ulûhiyet**»in zuhurudur. İnsan bellidir; ama, onun aynadaki yansıması sırlar ve gizemler taşımaktadır. Bu sırlar, **Süruri**'nin dediği gibi:

**Cün sûret-i ademde gösterdi özün Allah
Anda nice keşf oldu tev'il-i Kelâmullah
Âyine-i hüsnünde Hak sûretini gördüm**

dizesiyle açıklanır. Tıpkı Mehmet Ali Hilmi Baba'nın aşağıdaki dört-lüğüne fısıldadığı ayna-insan sırrının sûretten sîrete dönüşmesi gibi:

**Aynayı tuttum gözüme
Ali göründü gözüme
Nazar eyledim özüme
Ali göründü gözüme.**

Bu nedenle, **Tanrı ile İnsan** arasındaki tek fark, birinin «**okyanus**», diğeri bu okyanusun «**damla**»sı olmasıdır. Damlanın da okyanusun da özü aynıdır. Ama, damla okyanusu nasıl bilecektir? Damlayla okyanus nasıl bütünleşecektir? Damla su olup denize akacak ve önce denizi bilecektir. Burada damla Masona ve deniz evrene özdeştir. Bu nedenle, **Ulu Mimar**'ın eseri evren makrokozmosuyla insan mikrokozmosunun yüce birliği, küreli sütunların arasındaki Masonla somutlaşmaktadır. Okyanusu bulmak için, su olup denize akan bir damla gibi...

İki sütunun arasındaki Mason, **Ulu Geometri Üstadı**'nın çizdiği küresel evrenin Loca olan sonsuz yarıçaplı dairenin merkezindeki

«**hakikat**» noktasıdır. Merkezsiz daire tanımlanamayacağı gibi; dairenin merkezinde olmayan bir nokta da, geometrinin boyutsuz ögesi olmak dışında bir değer taşımamaktır. Asıl «**marifet**», **dairenin hiç hatasız merkezi hakikat noktası** olabilmektedir. **Ulu Geometri Üstadı'nın** tasarladığı önsüz ve sonsuz izdüşüm dairelerinin merkezinde hep Mason vardır. Merkezindeki damla Mason, denizden okyanusa varabilmek için, iki boyuttan üç boyuta, yani düzlemden cisme geçmek zorundadır.

Bunun için de, «**Pergel**»ini sadece daire için düzlemsel geometride değil, küre için uzay geometrisinde de kullanmak üzere, Derece çalışmaları sırasında «**Pergel**» kullanma becerisini ve ustalığını geliştirmek zorundadır. Merkezi çevreleyen daireler, Masonun görev ve sorumluluk alanlarıdır. İki sütunun arasındaki Masonun ilk görev alanı yerküredir. Ülküsel de olsa, soyut sorumluluk alanı gökküre yani evrendir. Masonun, «**Küptaş**»ını hazırlayabilmesi için, tüm evren ilgi ve çalışma alanı kapsamındadır. Çünkü, damlanın okyanusu bilmesi için denizi tanması şarttır.

Yerküreyi ve gökküreyi taşıyan sütunlar, bir çemberin iki teğeti gibi, Masonların sorumluluk dairelerini iki yandan sınırlarlar. Bu iki çizgi, bazı obediyanlarda Hıristiyanî inanışla Aziz Vaftizci Yahya - Aziz Müjdecî Yahya, bazılarında astrolojik yaklaşımla Gündoğumu - Günbatımı olarak tanımlanmakla birlikte; Spekülatif Masonluktaki yaygın görüş, birinin «**hoşgörü**» ve diğersinin «**adalet**» ilkeleri olduğudur. Dairenin altında «**Alev Sacan Yıldız**», üstünde «**Masonluğun Üç Büyük Nuru**» yer almaktadır.

İki sütundan **J**.nin cinsel özelliğinin **B**.yi kapsaması gibi; doğal olarak gökküre de yerküreyi içerir. Yerküre, üzerinde bulunan insanı yani Masonu barındırır. Gökkürenin merkezinde de yine gözlemci Mason vardır. Yani Mason, hem gökkürenin merkezindedir; hem yerkürenin içindedir ve hem de evrenle özdeş Locanın içindedir. Mason Locasının merkezinden, yerkürenin ve gökkürenin tüm gizemlerini ve görkemini hayranlıkla izlemektedir. Masonun aynı anda iki mekânda bulunması gibi bir sanal ikilem asla bir çelişki değildir; ama «**seyri sülûk**» denilen bir ilâhî sırdır. **Şân-ı Yüce Kur'an** da «... **sonra da yeri yuvarlattık** (Nâziat S. - 30. A.)» mealinde müjdelenen bu ilâhî küre sırrı, «**BÜYÜK KUDRET**»'in bölünmez parçası Masonun, yüce armağan zeka ve akluhikmetle sezip bilebildiği, insan mikrokozmosu ile evren makrokozmosu arasındaki «**kuvvet**» ve «**güzellik**» birliği, es-

ki deyimle «**vahdet-i mevcut**» tur. Bu sırrın Masonik tanığı da, önce geometri gibi bilimsel ve sonra ilâhi birer anlam taşıyan «**G**» harfidir. Sembolizma olarak, «**G**» harfi de, aynı Mason gibi, «**Geometri**» den «**Ulu Geometri Üstadı**» na doğru sülûk halindedir ve menzilden menzile doğru anlamdan anlama geçer. Yerküre ve gökküreye ilişkin, **Geography, Geology, Gravitation** anlamlarının yanında; oluşturduğu sentez nedeniyle Masonun doğuşunu simgeleyen **Generation, Gnose** ve **Gnesis** anlamları birbirini bütünleyerek tek «**YÜCE KAYNAK**»'a ve «**NUR**»'a doğru bütün menzillerin aşılmasını sağlar. Bu nedenle, iki sütunun arasındaki Mason «**G**» harfinin anlamını sezebildiği ve derinleştirebildiği ölçüde; yaratılışın «**AŞK**» sırrını, «**Levlâke levlâke vemâ halaktü-l eflâk**» anlamında, algılamaya ve «**GÖNÜL**»den bellemeye başlar:

Hazreti Mevlana'nın :

Gece Üstadıma sordum, kaç kez
Bana bu evrenin sırrını söyle, tez.
Üstadım cevap verdi, gülerек
Bu sır ancak bilinir, söylenemez.

dörtlüğünde olduğu gibi, «**evrenin sırrı**» gönül ve bilim yoluyla öğrenilerek, Çıraklıktan Ustalığa doğru adım adım ilerlenir.

Bir yanında dışı gökküre, bir yanda erkek yerküre ve aralarında iki kutbun sentezinin sebebi ve hem de sonucu olan Mason; yani «**kuvvetle tesis edilmiş**» bir «**sağlamlık**»; doğuşun fiziksel gücü ile yeneden doğuşun ruhsal gücünün sentezi olan bir «**sağlamlık**» ... Öyle bir sağlamlıklı, olmadığı takdirde, ne tek başına «**kuvvet**» in ve ne de tek başına «**tesis etme**»nin bir değeri var. Tıpkı, insansız «**adalet**» ve insansız «**hoşgörü**» kavramlarının ve hatta insansız Masonluğun da anlamsızlığı gibi...

SONUÇ

Mabedlerimizdeki küreli sütunlarla ilgili Masonik açıklamanın, aşağıda özetlenen öneriye benzer şekilde yapılması, gerek sembolizma yönünden gerekse Geleneksel Düzenli Masonluğun çağdaş ritüel ve monitörlerine uyum sağlanması açısından, yararlı olacaktır.

«Süleyman Mabedinin girişinde bulunan iki sütundan birinin adının **B.** ve diğerinin adının **J.** olduğu; birinin «**kuvvetle**», ikincisininin «**tesis et-**

mek) ve ikisinin birden «**sağlamlık**» anlamına geldiği Kitabı Mukad-des'te yazılıdır. Bu sütunlar, narlar, zambak işleri, ağ işleri ile süs-lenmiş olup, başlıklarının üzerindeki yuvarlaklarla birlikte **Hiram** tara-fından tuncdan dökülmüştür. Ağ işi süsler, örgüsü dolayısıyla «**birlik**»; zambaklar beyazlığı dolayısıyla «**saflik**»; narlar, birbirine yapışık da-neleri dolayısıyla «**bolluk ve dayanışma**» kavramlarını simgelemek-teydi. Sütunlar, Spekülatif Masonluk geleneğine göre, «**adalet**» ve «**hoşgörü**»yü temsil etmektedir.

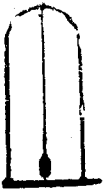
Günümüzde, sütun başlıklarının üzerinde «**küreler**» vardır. Yerküre ve gökküre, sütun başlıklarındaki özgün tunc yuvarlakların yerine Spe-külatif Masonlar tarafından konulmuştur.

Küreler, gökyüzünün altında yeryüzünün her tarafına yayılmış Ma-sonik ilkelerin evrensel olduğunu simgeler. Her iki küre bir arada «**ahenk, denge, yetkinlik**» kavramlarını düşündürür ve Masonların, Evreni yaratan, yöneten, esingeyen «**Yüce Kudret**»e olan inançlarının pekişmesine yardımcı olur. Küreler, Masonların olaylara üç boyut ve zaman kavramı içinde akılcı düşünce ve bilimsel yöntemlerle yak-laşmaları halinde çözüm bulacaklarını ve **Evrenin Ulu Mimarı'nın** kud-ret ve nizamını anlamaya başlayacaklarını gösteren sembollerdir.»

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- ARS QUATOUR CORONATORUM : Cilt 1 - 101.
COIL'S MASONIC ENCYCLOPEDIAI : Coil, C.W.
CRAFT AND ITS SYMBOLS : Roberts, A.E.
ÇIRAK KALFA USTA : Koray, T.
EARLY FRENCH EXPOSURES : Carr, H.
EARLY MASONIC CATECHISMS : Knopp ve dğr.
EARLY MASONIC PAMPHLETS : Knopp ve dğr.
EMERGENCE OF THE MYSTICAL : Clausen, H.C.
EMULATION RITUAL
ENCYCLOPEDIA BRITANNICA
ENGLISH MASONIC EXPOSURES : Jackson, A.C.F.
ENGLISH RITUAL OF CRAFT FREEMASONRY
FREEMASONRY AND ITS ETIQUETTE : Preston W., ve dğr.
FREEMASON AT WORK : Carr, H.
FREEMASONS POCKET REFERENCE BOOK O : Pick, F.L. ve dğr.
FREEMASONRY THROUGH SIX CENTURIES : Coil, C.W.
GENUINE SECRETS IN FREEMASONRY : Castels, F. de
GERÇEK YÜZÜYLÜ MASONLUK : Egeran, E.N.
HOLY BIBLE : Geneve ve King James baskıları

HOLY BIBLE : Geneve ve King James baskıları
JURISPRUDENCE OF FREEMASONRY : Macey, A.C.
İKİNCİ DERECE RİTÜELİ
ILLUSTRATIONS OF MASONRY : Preston, W.
KALFA DERECEŞİ EL KİTABI : Erginsoy, A.
KALFA REHBERİ : Koray, T.
KING SOLOMON'S TEMPLE : Horne, A.
KİTABI MUKADDES : Türkçe baskısı.
KUR'AN-I KERİM VE MEALİ ALİŞİ : Ateş, S.
LA SYMBOLIQUE MACONNIQUE : Boucher, J.
LODGE AND CRAFT : Blackmer, R.C.
MASONİK ANLATIM : Temel, R.
MASONIC RITUAL : Cartwright, E.H.
MASON SÖZLÜĞÜ : Özgen, M.A.
MİMAR SİNAN DERGİLERİ
MODERN MASON EXAMINES HIS CRAFT : Helms, L.C.
MONITOR OF FREEMASONRY : Richardson, A.
ORBIS MIRACULUM : 1659 özgün baskısının faksimile kopyası.
SCOTTISH CRAFT RITUAL
SECOND DEGREE RITUAL
REAL SECRETS OF FREEMASONRY : Gibson, G.F.
STANDART FREEMASONRY ILLUSTRATED : Power, C.T.
SYMBOLISM IN CRAFT MASONRY : Dyer, C.
TÜRK MASON DERGİLERİ
WEBSTER'S NEW INTERNATIONAL DICTIONARY
WHO WAS HIRAM ABIFF? : Ward, J.S.M.
WORLD OF FREEMASONRY : Carr, H.

Aklın Işığında İnanç

İlhan ÖZDEM

İnsanların, evren, yaratılış, hakikat kavramları karşısındaki genel tavırları, bilimsel davranışın gelişimi, aklın oynadığı rol, din kavramı ve geçirdiği sıkıntı ile hakikate varmada aklın işlevinin önemi üzerinde durmak istiyorum.

Yerleşik toplumlar ortaya çıktıktan sonra, aralarındaki ilişkiyi anlatan, geçmişte yaşamadığımız bir zamanda gerçekleşen olayların anlatımı olan tarih bile, bize herşeyi tam anlamıyla öğretmezken, evren ve yaratılış hakkında nasıl bilgi sahibi olabilir, hakikate nasıl varabiliriz sorusu yalnız bizlerin değil, tüm insanlığın üzerinde çalıştığı bir konudur. İnsanın bu çabası, onun bir inanca varma isteğinden kaynaklanıyor herhalde.

Başlangıçta insanlar, dünya yüzüne canlıların bir başka yıldızdan geldiği veya dünya yüzünde canlılığın oluştuğunu ileri sürmüşlerdir. Birinci halde canlılığın ne tarzda, hangi şartlar altında hasıl olduğu esas biolojik problem olmuştur. Canlılığın, cansızlar âlemini teşkil eden bazı maddelerin özel bir şekilde bir araya gelmesiyle hasıl olduğu tahmin ediliyor. Bu olaya (Abio genesis) adı veriliyor. İlim adamları daha da ileri giderek cansız maddelerin de oluşumu hakkında bir takım fikirler ortaya atmışlardır. Buna göre dünya oluşmadan önce, dünyada var olacak maddelerin esasını teşkil eden protonlar,

nötronlar, elektron ve pozitronlar bir bulut halinde bulunmaktaydı. Bunların birleşmesiyle atomlar ve basit elementler hasil oldular. Bu esnada dünya erimiş maddeler topluluğu haline geçiyordu. Olayların bu şekilde gelişmesiyle ve oksitlerin çok kullanılmasıyla oksijen de açığa çıkmış ve atmosferin içine karışmıştı. Bazı moleküllerin oto-produktivite (kendiliğinden oluşma) özelliği kazanmaları da tahmin edilmektedir. Olayların izahı bu şekilde «ne» ve «nasıl» sorularına cevaplar arayarak yapılmış ama «niçin» sorusundan daima kaçınılmıştır.

Bilim, tükenmez bir arama uğraşısı, bilinmeyene yapılan sürekli ve tehlikeli bir yolculuk, yaşadığımız dünyayı kavramak için girişilen bir soruşturmadır. Bilim, bir çakıl taşında ya da bir kar tanesinde büyüleyici dünyalar bulmuştur. Doğaya ilişkin en önemli buluşumuz, onun bilimsel açıdan incelenebilir olmasıdır. Doğaya sorular sorup sağlam cevaplar alınır. Yeterki bu soruları «niçin» diye değil, «ne» ve «nasıl» diye soralım. Bu kesin yöntemlerle edinilen bilgiler, özgür düşünceyle sınılandıktan ve doğrulandıktan sonra bilimin «duygudan arınmış olguları» durumuna girerler. Bilime doğruluk özelliğinin yakıştırılmasını sağlayan şey, onun güvenilirliği ve insanların sanılarından bağımsız olmasıdır. Örneğin hemoglobinin oksijenle ilintisi, bir Marksist ya da liberal, bir protestan ya da katolik, bir İsraili ya da Arap için aynı anlamı taşır. Bilimin olguları insan tutkularına bulanmadıkları için, duygulardan arınmış «soğuk» olgulardır. Bir kuralın ya da bilimsel düşüncenin ilk aşamalarında, düşünce henüz soyutluktan ve kurgudan kurtulmadığı için varsayım denen genel bir kural koyma eğilimi ağır basar. Bu varsayımlardan çıkarılan sonuçlar olgularla uyuyorsa varsayıma duyulan güven artar ve varsayım inanca doğru bir kayış gösterir hatta ölümsüz denebilecek bir ilke ortaya çıkar.

Konuyu etkilemesi bakımından bilimin üç alanda sınırlı olduğunu belirtmek istiyorum. 1.si en büyük varlıkların dünyasıdır. Yani evrenin kendisidir. Radyo dalgaları biçiminde genişleyen evreni belkide yirmi milyar yıl önce başlamış olan büyük patlamanın «alev ışığını» radyo dalgaları biçiminde saptamış bulunuyoruz. İkinci sınır, en küçüğün, yani elektronlar, protonlar, nötronlar gibi temel taneciklerin dünyasıdır. Doğanın, elektrik yükleri ve başka özellikleri olan tanecikleri neden yarattığını halâ bilmiyoruz. Üçüncü sınır karmaşık maddelerin dünyasıdır. Varlıkların, mesela insanın dünyasıdır. Zekanın kökeni ve doğası güç bir sorun olarak görünmektedir. Bu tür olaylar hak-

kında verilen bilgiler, belli kesimlerin saptırılmış bilgileri olursa, toplumların inançları çelişkiler gösterecek, zaten soyut olan konunun bilimsel ve metodlu bir şekilde izahı mümkün olmayacaktır.

Ne varki insanlar, önceleri «niçin» sorusunu da pek sık sorduklarından, kainatın ve canlıların oluşmasıyla ilgili açıklamalar sonucu dinsel ve bilimsel kamplara ayrılmıştır. Bilinmeyenlerin çok olması insanda önceleri moral bir eksiklik doğurmuştur. Sonraları ise, yukarıda anlatılan «abiogenesi» ileri sürenler, araştırmalarının sonlarına yaklaştıkça kolloid moleküllerinden bahsederler ve kendiliğinden yaratılışı kabul etmek zorunda kalırlar. Gelişmeye teknolojik açıdan bakılırsa sonucun yine aynı olduğu görülüyor. Başta insan, kendisini doğa ile mücadele etmeye mahkûm gibi hissetmiş, onun bir parçası olduğunu aklına dahi getirmemiştir. O tarihlerde doğa güçlerine uyum sağlamak için büyü ya da dinin aracılığına sığınarlardı.

İnsanın güçsüz olduğu fikrinin yıkılışı ve doğadaki yerinin önemi Rönesans'tan sonra kendini göstermeye başlamış olmasına rağmen yine de doğa ile mücadele devam etmekteydi.

Ancak görebildiğimiz doğa, kendisiyle mücadele etmemizi değil, kendisini keşfetmemizi istemekte, kendinde saklı sırları bulmaları için insanı beklemekteydi. Zekanın evrimi buna güzel bir örnektir sanıyorum.

İster doğanın keşfi olsun, ister hakikate varma olsun, esas olan yöntemli düşünebilmektir. Fakat insan, yaşamadığı, hiç bilemeyeceği anlar için hangi yöntemle sadık kalabilir? Hangi kavramlar üzerinde durabilir? Herşeye rağmen bazı kavramları kullanmak zorundayız. Bu zorunluluk kainatın, aşamalar boyunca gelişmekte olan maddelerin oluşturduğu bir bütün olmasından kaynaklanıyor. Çünkü kainat, bazı süreçler sonunda oluşan niteliksel olguların tümüdür. Ruhsal ya da fizik alanda olsun insanı bilinçli inanca götüren olayların tümüdür. Biz gerçekteki hareketi ne kadar algılayabilirsek, kainatın niteliksel olgularını o kadar iyi anlar, şuurlu bir inanca, hakikate o kadar yaklaşabiliriz. Yalnız deneyle erişilen şeylerin dışında daha birçok olayların varlığını metodlu bir düşünceyle ve yeni kavramlarla anlayabiliriz. Doğa karşısındaki eziklik, akıl kudretinin mevcudiyetini geçici bir süre göz ardı etmiş olabilir. Halbuki dinamik, bilimsel düşünce, tabiat olayları arasındaki ilişkiyi araştırabilme cesaretini göstermiştir. Kaldı ki mevcut düzenin mucizelerle dolu olduğunu kabul etmek zorundayız. Fakat bu zorunluluk, masonik öğretilerde olan bizleri, haki-

kati arama yolunda uyardır. Mesela mucizelerden biri olan DNA, insanları onu açmaya, ne olduğunu anlamaya itmiştir. Bir kesim ise bunu, yaradana karşı bir davranış gibi yorumlamış ve sert tepki göstererek hatalı yola girmiştir.

Nedense toplumların her zaman tipik bir özelliği vardır. Bu da sahip oldukları bilgi, ahlak ve sosyal değerlerin, değişime uğramadan devam etmelerini istemeleridir. Bu, içten gelen bir koruyuculuk özelliğidir. Düşünmeyi bir metod haline getirenler, diğerleri tarafından, var olan değerleri yıkmakla suçlanmışlardır. Halbuki içinde buldukları sosyal değerler kabuğunu kırıp, dışarıda neler olduğunu görmek isteyen akıl sahibi, hakikati arayan insanın, diğer canlılardan farkı yaratan davranış içine girmesi de beklenen sonuç oluyordu. Çünkü düşünen insan dünyasının yaratılması, kaçınılacak bir olay değildi. Ne varki insanlığın en büyük sorunu, parçası bulunduğu düzeni algılamakta çektiği sıkıntı olmuştur. İnsan tabii olduğu yücelikleri, doğayı anlamak isterken bazen bunalımlara düşer. Akılcı bir inancın eksikliği rol oynamaktadır sanıyorum. Tatmin edici, inandırıcı, sorumluluk yükleyici inanç otoritesinin lüzumlu olduğunu düşünüyorum.

Başlangıçta dinsel ve bilimsel kampların oluşmasında ve karşı karşıya gelmelerine sebep de yoktur. Dinlerle ilgili bilgiler, olumsuz davranışları görülen toplumları düzeltmek, olumlu etkiyi uzun süre devam ettirmek, insanları düşünceye sevk ederek esas gerçeklere hazırlamak için verilir. Öte yandan maddeci görüş «herşey maddeden ibarettir, madde ise kendini var etmiştir. Madde üstü yaratıcı olamaz» iddiasındadır. Halbuki gerçek bilim adamları, bu tür düşüncelerin bilimsel olmadığını bilirler. Dinsel davranışların, bilim karşısındaki müşkül durumlarını şöyle izah etmek mümkündür.

- 1 — Bilimsel sonuçların, fanatik dini yorumlara uymaması
- 2 — Bilimsel kaynaklı gibi görünen materyalist doktrinlerin bazı bölgelerde değer kazanması
- 3 — Bilgisizlikle, din kurumunun tahrip edilmesi

Aslında din, bir denge unsurudur. Doğruya yönelmede bir dürtüdür. En büyük hata, dini bilgilerin kendisinde değil, onları çağdaş gerçeklere uygun tefsir edemeyenlerdedir. Artık madde ve ruhu bir arada düşünmek gerçek bilimsel davranış olmakta, bilimsel maddeci görüş artık din otoritesini sarsmak yerine, onunla birlik olma yolundadır. Teknik yönden gelişmekte olan insanlık, inanç eksikliği ile çe-

lişkilere düşebilmektedir. Bu bakımdan insanlığın aklı selimden yana bir inanç otoritesine şiddetle ihtiyacı vardır, Masonluk faaliyetinin özünde bu bütünleştiricilik, inanç otoritesini sağlayıcılık tam mevcuttur. Herşeyden evvel, tanrısal, erişilmez güç kavramının anlaşılması ve hakikate ulaşılması için, yine tanrısal nitelik taşıyan beyinde, ilgili kavram odağının oluşması gerekir. Bu odak oluşuktan sonra, erişilmez mükemmel hakikat karşısında insanlık ancak birleşebilirdi. Ama aradan yüzyıllar geçti. Bugün genel durum, dinsel ve bilimsel öğretimin saptırılmadan, akılcı bir şekilde beraberliğini sağlayacak şekilde olmalıdır. Esasen ritüelimiz bize bu konuda yol göstermekte «aklınız size hakikati öğretmemiş ise, imanınız sizi koruyamaz» demektedir.

İnsanlığın ilk zamanlardaki şaşkınlığını pek yadsımıyorum. Bir kere zihinsel yeteneklerinin ilkel olduğunu düşünmekteyim. Ayrıca var olan dünya görüşlerinin, yeni gözlemlerin ortaya koyduğu gerçeklerle bozulması, onları bunaltmış olabilir. Kaldı ki toplumsallaşma ve kültürel süreçten geçme de söz konusu değildi. Diğer yandan sosyo-ekonomik durumlar, insanların sınıfsal konumunu, umutlarını, korkularını, yani dünyayı kabul ediş biçimlerini etkiliyordu. Böylece yaşamın sırrını, hakikati aramak, insanlar için uzun süre meşguliyet konusu olmuştur. Bir takım aşamalardan sonra insanlar, kendilerinin evrenin en yüksek, ya da en tanrısal gücünün parçası olduğunu kavramış oldular.

Şimdi izninizle inanç yoluna girmeye ve daha önemlisi bir kavram odağı yaratmaya çalışacağım. Hakikat bilemediğimiz bir gerçektir. Fakat bilinmeyen ve hiçbir zaman da bilemeyeceğimiz bu hakikat karşısında kaosa da sebep yoktur. İnsanlığın bir zamanlar kaos yaşamamasının sebebi akılcı bir inanç eksikliğinden kaynaklanıyordu. Burada ufak bir ayrıntıya değinmek istiyorum. Aynı duyguyu paylaşan, aynı düşünce ve davranış biçimi gösteren insanların herhangi bir sebeple bir araya gelmeleri ve beraberliklerinin devamını görmeleri, o insanlar için pek yüksek ve pek değerli bir moral kaynaktır. Bizler işte böyle bir moral kaynağa sahip olmanın huzuru içindeyiz. Bazı evrenlerin varlığını hissediyor, onun matematiksel düzenine etkili olamıyor, kavrayabildiklerimizle yetiniyoruz. Ama bir yandan sürekli olarak düşünüyoruz, çünkü biliyoruz ki bilimsel davranış, aklın kudretiyle gerçekleşir. Sonuçta somut olmasa dahi bazı gerçeklere yaklaşıp «var» diyebiliyoruz. Çünkü düşüncenin kendisinde maddesel oluşum yoktur ama, düşünüldüpte yaşam içinde gerçekleştirilmemiş

olgulara «yok» diyebilir miyiz? Maddenin yapısına girip, özüne yaklaştıkça maddesel görüntülerin ötesinde enerjilere, başka güçlere tanık olabiliyoruz. Bu yüzden gerçek bilim, ulaşamadıklarına «var» ya da «yok» dememeyi tercih etmektedir. Mesela Ruh, Düşünce, Vicdan gibi konularda, bilim adamları sadece «bilimsel açıklamaları yoktur» derler ama, «kesinlikle yok» demezler. Çünkü bilim adamı hayatın, algıladığımız doğadan ibaret olmadığını, yaşanılan hayatın, sonsuzluğa uzanan gerçek yaşamın, dikkatle harcanması gereken bir parçası olduğunu bilir. Bu konuda akılcı, bilimsel maddeci görüş de aynı düşünce içindedir. Tüm insanlığın bütünleşmesinde, dinsel ve bilimsel görüşlerin bir araya getirilmesinde şuurlu bir imanın rol oynayacağı kanısındayım. Şuurlu iman, herhangi bir konuyu objektif olarak ele alıp, hakça davranışlara, zorlamasız yönelme ihtiyacını hissetmektir, yani gönülden inanmaktır, içtenliktir. Şuurlu imanda, yeterince açıklanamayan bilgilere inanma mecburiyeti asla yoktur, çünkü o inancın tam kendisidir. Böyle bir şuurlu iman bakınız ne diyor; Allah, her yerde, herşeyde sevgi halinde tezahür eden ve sevginin de sebebi olan erişilmez gerçektir. Allah, idraki imkansız yüceliktir ama, varlığını simgeleyen, sevgisini simgeleyen varlık ve olaylar, en güzeli de tek başına İNSAN gözler önündedir. Bütün düzenli hareketler, herşeyin tek kökenli kanunlarla yönetilmesi, «O»nun varlığının, güç ve kuvvetinin somut örnekleridir. Ancak Allah'ın varlığının bilimsel olarak açıklanması bile, gerekli sorumlulukların şuurla yüklenilmesine yeterli gelmemektedir. Kişi ve toplumları, egoistlikten uzaklaştıracak tek şey, dünya ötesi bir hayatın varlığının tatmin edici biçimde açıklanmasıdır. Çünkü insan, yaşadığı hayatın bir son olmadığına, iyilik ve kötülüklerin karşılıksız kalmadığına, egoistçe davranışlardan uzaklaşmanın kendi çıkarlarına en uygun davranış olduğuna inanabildiği oranda sorumlulukları yüklenme ihtiyacını hissedecek tabiata zaten sahiptir.

Şuurlu imanın esası, şuurlu ve hür düşünceye dayanır. Hür olma hali, yanıltıcı manevi otoriteye karşı çıkmada bize yardımcı olmaktadır. Hürriyetimiz, insan ruh ve zekasının da hür olmasını esas alır. Çünkü E.U.M. inancına, ancak tam hür, samimi ve tamamen akılcı yoldan geçilerek varmak mümkün olacaktır, kanaatindeyim. Bu konuda doğacı felsefe bize yardımcı oluyor, çünkü konusu; evrenin yapısı, düzeni, onu kuran esasların nitelik ve nicelikleridir. Düşünen insan doğa karşısında soru sorar ve varlığının nereden gelip nereye gittiğini öğrenmek ister. Zaten doğayı anlamanın yolu da soru sor-

maktan geçer. Soru sorma ise, bir konu karşısında bulunulduğunun bilincine varılmasıdır. İşte çalışmalarımızın esasları olan felsefenin başlangıcı bu soru sorma bilincinin uyanışıdır. Felsefede konu önce doğa iken, SOKRAT ile insan ön plana geçmiş ve insan bir akıl varlığı olarak düşünülmüştür. Böylece akıl, tek yönetici ilke olarak benimsenmiştir. Fakat bu kolay olmamıştır. Mesela Hristiyanlığın başlangıcında bir takım tartışılmaz inanç ilkeleri söz konusuydu. Düşünen insana aklın değil, inancın egemen olması isteniyor, akıl, inancın buyruğu altına sokuluyordu. Akılcı bir inanç göz ardı ediliyordu. ARIUS ise, aklın egemenliğini, hatta aklın denetiminde bir inancı savundu. İnsan, ancak akıl varlığı nedeniyle insandır, akla aykırı düşen bir görüşü benimsemesi çelişkidir. İnanç Tanrı vergisi olabilir, ancak akıl da Tanrı vergisidir. İki Tanrı vergisi arasında bir çelişki değil, uyum olmalıdır. İnanıcı tek başına, akıldan üstün tutarak, bağlanılması gereken tek Tanrısal ilke saymak, Tanrısal öz taşıdığı bilinen akla ters düşer, diyordu. Nitekim ARISTO'culuğun yaygınlaştığı çağda, aklın inançtan üstünlüğü bir tanrı bilim sorunu olarak işlenmiştir. İnsanların bu mücadelesi esnasında dikkati çeken bir husus, insanla evren arasında doğal yapı bakımından bir özdeşliğin bulunduğu görüşünün, felsefenin eski bir konusu olduğudur. Özellikle Rönesans ile insan varlığı yeniden düşünme konusu oldu. Kimileri insanı kendiliğinden aşamalar içinde olan doğal bir varlık olarak gördüler ve bu şekilde evrenle özdeş tuttular; insanın küçük bir evren olduğunu benimsediler. İnsanın, bireysel yücelik ve ruhunun evrensel yücelik ve ruhtan kaynaklandığını kabul ettiler. Bu nedenle insanı anlamak evreni anlamak insanı bilmektir. Gövde ile evreni, ruh ile tanrısal varlığı, acaba özdeşdir diyebilir miyiz? E.U.M. na varış düşüncesine, acaba insan denen yüce varlığa varış çabasıyla başlayıp, hakikate varış çalışmalarımızı devam ettirebilir miyiz? Belki şunları düşünebiliriz; Ruh, yönetici, bilici, kavrayıcı güçle donatılmış olan tanrısal, erişilmez güçtür. İnsanın kendini bilmesi ve evreni kavraması bu tanrısal gücün ışığı ile sağlanabilir. Fakat kavranacak olan evren, duyuyla algılanan, görünen, zaman bağlantılı doğadır. Ama bir de görünmeyen, varlık türlerinin oluşumu, ilk oluşu sağlayan, erişilmez, idraki imkânsız, «YARATICI DOĞANIN» bulunduğu düşünülmektedir. Burada, hakikatin bir «önsüzlük» ve «sonsuzluk» özellikleri dikkati çekiyor. O zaman da hakikate varmanın, anlamamanın güçlüğü ortaya çıkıyor. İnsanoğlu birşeyler sezmede ama ifade edememektedir. Kesin ve genel geçerlik taşıyan akıl ilkelerine dayanılarak hakikate varılamayacağı görüşü, bu defa yeni bir öğreti koyuyor ortaya. Belkide ak-

lin, tanrısal ve evrensel gerçekleri kavraması sınırlı olmaktadır. Halbuki E.U.M. gerçeği ve onun evreni sınırsız görülüyor. Sınırlının sınırsız bilmesi mümkün olamıyor. Oysa insan, geldiği yerin, kendisine verdiği aklı ile yine «O» na varmak istiyor ama zorlanıyor. Bir çelişkiye girilir gibi oluyorsada bizi bir parça teselli eden düşünce tarzı ışımaya başlıyor; bu ışımaya yine tanrısal güçten gelmektedir. Bu defa tanrısal güç, insan aklından çok, onun gönlünü aydınlatıyor. Bu aydınlatma «İÇE DOĞUŞ» biçiminde olmakta ve bilmeyi gerçekleştiren SEZGİ biçiminde ortaya çıkmaktadır. Tanrısal güç ile aydınlanan gönül, aklın sınırlarını aşar ve bilinmeyeni görür ve kavrar düşüncesi ile sürülür. İşte bilinemeyenin, bilinmesini sağlayan bu görüşe İslam düşüncesinde TASAVVUF denmektedir. Hattâ Rönesans'tan sonra matematikçi filozofların çoğu, sezgiye önem verip, gerçeklerin önce sezgiyle kavranıp, sonra akıl ölçülerine göre düzenlenmesi gereğini ileri sürerler.

Hakikate varmada şekli ne olursa olsun, önce samimiyet, içtenlik, akıl ölçülerine uygulanabilir sezgilere gönülden bağlılık, herhalde bize ters düşmeyecek ve E.U.M.nı anlama yolunda ilerlemeyi sağlayacaktır diye düşünüyorum. Nihayet sözü edilen şuurlu düşünce ve sezginin de yardımıyla düşünmeye başlıyoruz: Düşüncemiz bizi önce «İLK OLUŞ» öncesine götürüyor. Hiçbir şeyin mevcut olmadığı bir dönem geliyor aklımıza ve bu dönem «İLK OLUŞ»la bitiyor. Herşeyin sebep, sonuç ve amaca bağlandığı bir düzende «OLUŞ» olayının tesadüf olduğunu söylemek mümkün değildir. Hiçbir şeyin bulunmadığı ilk oluş öncesinde var olan sadece «YOK» tur. Yok derken neyi, «YOKLUK» kavramıyla nasıl bir ortam düşünmekteyiz?

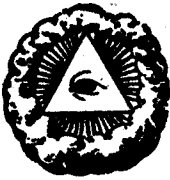
«İdraki imkânsız YOK» hiçbir şey yokken, mevcut olabileceği düşündürdendir. Hiçbir şey yokken mevcut olabilecek şeyin «İdraki imkânsız «YOK» oluşu onun, yani «İdraki imkânsız YOK» un aynı zamanda «İdraki imkânsız VAR olduğunu ortaya koyar. «O» yoktur, çünkü hiçbir belirtisi bulunmamaktadır. «O» vardır, çünkü ortalıkta bulunan şey yalnızca «O»dur. Bu nedenle «O»nu birbirinin karşıtı olan «var»la «yok»un bir zamansızlık içerisinde özdeş hale geldiği yücelik, erişilmezlik olarak düşünebiliriz. İşte düşünmenin gerçekleştiği merkezde, aklımız bir duvara gelip duruyor. Acaba «yok»u, var olduğunu idrak edebileceğimiz imkânlarla kavuşturan yüce erişilmezliğe «O» diyebilir miyiz? Bu ilk idrak olayının sebebi olan erişilmezlik, tanımlanmasıyla var olan güçten başkası değildir. Bu güç «YOK»u, «VAR»a dönüştürdüğüne göre, yüce bir şura sahip olması gerekir. Yüce şura sahip olan bu «gücün», yüce bir düşünceye de sahip olacağı açıktır.

O halde ilk idrak olayından önce, mevcut olması gereken şuura TANRISAL ŞUUR, onu oluşturan TANRISAL DÜŞÜNCE, bu düşüncenin sebebi olan yüceliğe de acaba E.U.M. diyebilir miyiz? Çünkü algıladığımız evrende herşey bilgi, kanun ve eylem üçlüsüyle, idraki imkânsız bir mükemmellekle yönetilmektedir.

İşte insanlar zaman zaman bir düşünce boşluğuna düşmektedirler. Zira salt düşünce bir noktada sınırlıdır. Düşünülen şeylerin yapı taşları dünyada mevcuttur. Esas unsurları dünyada olmayan şeyleri düşünemiyoruz. Düşünülebilen şeyler, bilgiler halinde erişilmez yüceliğin belirtisi olmakta, doğada zaten bulunmaktadır. Bu erişilmez yücelik kavramı öyle sanıyorum ki bütün kesimlerde etkili olabilmektedir. Çünkü bazı gözlemciler, Batıda 20. yüzyıl manevi Rönesansından bahis etmektedirler. Bu faaliyet, çağdaş bilimle, eski dünya görüşleri arasındaki uçurumun kapatılması çabasıdır. Yukarıdaki kavram odağının beyinlerde yer etmesiyle, insanların hakikate varmada olumlu yolda olduklarını acaba söyleyebilir miyiz? Ben izninizle, düşünülüp somut olarak algılayamadığımız şeylere «yok» diyemiyorum.

Dinsiz ilim topal,
İlmsiz din kördür.

Einstein

Sevgi Üzerine

Osman S. ALTINAY

Milyarlarca yıl önce oluşmağa başlayan evren, bugüne kadar son derece pozitif ve kusursuz etaplarla gelişmiş ve bu gelişmesini hâlâ sürdürmektedir. Bu durum sezgi, kıyaslama ve felsefe yolu ile ve bilhassa son zamanlardaki teknolojisi yüksek gözlemlerle bir varsayım-dan ileri gitmiş, insan mantığının kabul ettiği tamamen fizik verilerle, tamamen fizik sonuçlara ulaşmıştır. Yıldız ve gezegenlerin oluşmasına kadar geçirilen bir evrede, ilk oluşumun «Isı ve Işık» olduğu da yine tamamen fizik bir olaydır. Ancak bu katı fizik olaylar dizisi, ani bir çağrışımla, felsefi bakımdan, düşüncelerimizi başka bir konuya götürüp, zıt bir olguyu hatıra getirir. ISI - IŞIK / SO-

ĞUK - KARANLIK. Evrenin madde ve zihinden oluştuğunu da göz önünde tutarak tezatlar teorisini incelersek, hiçbir şeyin bağımsız olmadığını ve herşeyin ahenkli bir beraberlik oluşturmak için yanyana yürüdüğü bir eşe sahip olduğunu görürüz. Bunlardan biri de «AŞK ve NEFRET»tir.

Oniki büyük Olympos'ludan sonra, Yunan Mitolojisinin önemli tanrılarında biri de, Aşk Tanrısı «EROS»tur. Eflâtun'un tanımlamasına göre, «Eros aşk yuvasını erkeklerin kalbine kurar, ama her kalbe değil, o kalıtılığın girdiği yerlere girmez. Zor onun yanına bile yaklaşmaz. Çünkü herkes onun buyruğuna kendi isteği ile girer.»

San'at eserlerinde güler yüzlü, altın kanatlı, elinde bir yay ile oklar bulunan küçük bir erkek çocuk olarak sembolleştirilmiş Erosun okları ile yaralananlar, Mitolojiye göre aşık olurlar. Eros ise bir gün, kendi kendini yaralar ve PSYKHE adında, kimseleri beğenmeyen bir prensese kapılır. Kıskançlığı NEFRET'e dönüşen, Eros'un annesi Aşk Tanrıçası APRODİTE'in karşı çıkmasına rağmen evlenmeğe karar verirler.

Ancak, Aphrodite'in öfkesinden kurtulmak için ise tek bir şart oluşur. Kendisini sadece görebilmek için halkın tapınakları boşalttığı, kentleri ıssızlaştırdığı, Aphrodite'i ise hasetten çatlattığı, güzeller güzeli Psykhe, artık Eros'un yüzünü asla görememe ağır şartını kabul eder. Sadece zifiri karanlıkta yanına gelen kocasını, bir gece çok merak ederek, uyuyan Eros'a bir mum ile yaklaşır ve derin bir hayranlık ile kocasının yakışıklığını seyrederken, aşkın gözü kördür, dendiği gibi, Eros'un da gözlerinin örtülü olduğunu farkeder ve şaşkınlık içinde mumundan düşürdüğü bir damlacık Eros'u uyandırır. Hiddet ve tepki dolu Eros, «Güven'in olmadığı yerde, aşk yaşamaz!» diyerek çok sevdiği karısını terk eder. Mutluluk büyüsü bozulmuştur. Psykhe kendine kıymak isterken, diğer tanrıların saye-

sinde fanî dünyadan kurtularak ölümsüz olur ve Olympos'da, Eros'la mutluluğunu sürdürmeğe devam eder.

Bu antik anlatıya göre, Mitolojide Eros kalbi, Psykhe ise ruhu sembolize eder. Bu ikili, asırlar boyu batı san'at ve edebiyatını etkilemişler, birçok şiir, tablo ve heykele konu olmuşlardır. Kelebek gibi kanatları da olan Psykhe, durmadan başkalaşım geçirdiği için, ayrıca ölümsüzlüğü de temsil eder. Onlar, dünyamızın en genç çağlarında var oldukları kabul edilen bir çok mitolojik tanrıdan ikisidir. Dillere destan olan aşkları günümüzde dahi yaşamaktadır. O zamanın insanları da, şehevî duygu ve dünya nimetleri bağışlıyan bu gibi tanrıların varlıklarını kolayca kabullenmişlerdir. Ancak evrenin gelişme sürecinde, insanların beyinleri de gelişmiş ve asırlarca sonra da olsa, Eros'un oklarıyla yaralanarak edindikleri aşkı, sadece fiziksel iradede kalan bir sevgi eğilimi olarak vasıflandırmışlar, bu oklarla insanlara «sevmek» diye isimlendirilen bir görev yüklenilemeyeceğini, olsa olsa aktif bir iyi olma görevi söz konusu olabileceğini anlamışlardır. Bu iyi olma eğilimi, belirli guruplarda, aile, aynı köylülük, hemşehrillik ve milliyetçilik kavramlarında, ortak bir sevinç ve ortak bir kadere dönüşerek yeni bir ol-

guya sebep olmuştur. Sonuçta da şehevî duyguların bencillik, ortak ıstırapların ve ortak mutlulukların ise «Sevgi» olduğunu insanlar kabul etmişlerdir. İşte «AGAPE» her türlü sevginin üstündeki bu sevgidir. Bu sevgi daima daha evrensel bir anlama doğru hep büyüyüp genişlemiş ve günümüzdeki ideal sevgi olan «İNSAN SEVGİSİ»ne çoktan varmıştır.

Dünya nimetleri karşılığı, bir sürü tanrının varlıklarını kabul eden o zamanın insanlarına, haklı ve doğru olduklarını içlerine fısıldayan 'İd' (Raison pure) egemendi. Sadece fiziksel iradede kalan bu sevgi eğilimi yerine, aktif bir iyi olma görevinin varlığını farkettiklerinde yani 'Sağ Duyu'ları (Bon Sens) oluştuğunda, İd artık 'Ego' olmuştu. Sevgisi insan sevgisine ulaşmış bir ego ise, çağımızda 'Akıl ve Hikmet' ile (Sagesse) bereket eden «Super Ego»ya yücelmiştir.

Şayet biz, K..lerimizi gereği gibi seviyorsak, içimizde insan sevgisi var demektir. İnsanlar arasında karşılıklı sevgi uyandırmayı, onları barış ve huzur ülküsü etrafında toplamayı başarıyoruz, demektir. Bugün dünyanın çeşitli yerlerinden inlemler geliyorsa, bunun sebebini de, ekonomik ve sosyal problemlerde olduğu kadar, istismar

edilen inançlar, kötüye kullanılan heyecanlar ve nihayet cehalette aramak gereği ileri sürülebilirse de, bunların giderilmesi için insanlar arasındaki sevgi eksikliğinin ortadan kaldırılabilmesinin, tek çare olduğunu bilenlerdeniz demektir.

İnsan sevgisi bütün pürüzleri yumuşatır, yaşamı daha dayanılır bir hale getirir. Meydana gelmiş uçurumlar gibi ayrılıklar, ancak sevgi ile doldurulabilir. İnsanlar arasındaki buz dağları, ancak sevginin sıcaklığında erir. İçimiz insan sevgisi ile dolu ise ancak, kendimizde, kırgın olduğumuz bir kimseye gülümseyebilme kuvveti bulabiliriz. İnsan olmak kudretine, ancak içimiz insan sevgisi ile dolu ise, sahip olabiliriz.

Her insan sevgiye lâyık ve sevgiye muhtaçtır. Eğer sevmediğimiz bir insan varsa, kusurun tamamını onda değil, kendimizde de aramalıyız. Bir insanın yüzündeki sevinç ifadesinin sıcaklığını ve tatlılığını içimizde duyabiliyorsak, başkalarının üzüntüleri içimizi burkuyor ise, o zaman içimizde sevgi var demektir. İnsan içindeki sevgi oranında insandır. Bütün insanlık için inşa etmeğe çabaladığımız Fazilet Mabedi'mizin ham taşlarını birbirine kenetleyen harç, işte bu insan sevgisidir.

Hakikî insan, sadece gerçeği

arayan değil, aynı zamanda hem gerçeğe cesaretle bakabilen, hem de gerçeğe katlanabilen insandır. Nur ve Ziya insan sevgisinin aydınlığıdır. Bu aydınlıkta gerçeğe bakabilirsek, iyi insan olmak bir görev ve yükümlülük olmaktan çıkar, ihtiyaç haline gelir. İyilik yapmak, içlerinde sevgi olanların hiçbir zaman tatmin edilemeyen bir ihtiyacıdır. Vereni gururlandırmayan, alanı da utandırmayan tek ve yegâne şey, sevgidir.

Sevgi, Allah'a giden yolu da aydınlatır. Hiç kimsenin görmediği ve göremeyeceği, soyut, öncesiz ve sonsuz bir kudret olan Ev: . Ul: . Mi: . nı sezme isteyen kişi onun yansıması olan kendi içindeki insan sevgisinde O'nu bulabilmelidir. Böyle bir insan, bu yüzden, kindar olamaz, zalim olamaz, bencil olamaz, merhametli ve adil olur. Akıl ve Hikmet sayesinde «kemat»e giden yoldur bu. Ancak çok önemli bir şartı da beraberinde getirir. Gerçek sevgi, karşılık beklemeden oluşan sevgidir.

İşte bu sevgi, insanı iyiye, gerçeğe ve güzele, yani Akıl ve Hikmet'e götüren bir köprüyü oluşturur. İman olan yerde ümit ve ümit olan yerde ŞEFKAT'in de olacağı, insana, insanca yönelmenin yegâne yolu olan kar-

şılıksız sevginin doğuracağı kesindir.

ŞEFKAT, gönülden gelen bir iyilik yapma duygusudur. Yapısında kişisel bir doyumun eğilimi dahi yoktur. Sevgiden kaynaklanır. Ancak, sevgiden farkı ise, kesinlikle tek yanlı olarak bir ihtiyaca yönlendirilmiş olmasındadır. Koruma ve yardım etme amaçlıdır. Şefkate en çok felâketlerden sonra, sosyal bir iyiliğin, sosyal bir erdemin doğmasında rastlıyor ve Tezatlar Teorisinden çok önemli bir başka olgunun burada kendisini gösterdiğini farkediyorsunuz. «KAOS ve DÜZEN»

2. Dünya Savaşından sonra, savaş ve göçler dolayısıyla, yakınlarını tamamen kaybetmiş olan çocukların geleceği ile ilgilenmek üzere Avrupa'da bir dernek kuruluyor. «Çocukluğu Koruma Derneği» (La Société de la Protection de l'Enfance). Hemen ardından Türkiyede de aynı amaçlı bir dernek çalışmalarına başlıyor. Sonradan ismi «Çocuk Esirgeme Kurumu» olacak olan «Himaye-i Etfal Cemiyeti». Bu her iki derneğin kurucularının ve yöneticilerinin hepsinin K.: lerimiz olduğunu hatırlamak ne kadar onur ve gurur vericidir. Bir müddet sonra Amerikadaki M.: larca kurulan «Süt Damlaları Derneği» örnek alınarak, Dr. Besim Ömer Paşa

K.:imiz tarafından kurulan fakir ve emzikli annelere ve süt emen yavrularına yardımcı olmak amaçlı bir dernek daha çalışmalarına başlıyor. Yine Besim Ömer K.:imizin Hastabakıcılık Okulunun kurulmasında ön safta çalıştığını görüyoruz. 1912 de Topkapı Fukaraperver Cemiyetini K.:lerimiz kurmuştur. 1924 de Ankara'da Kızılay Merkezini kurarak, şefkat kelimesine en uygun örneklerden birini veren Naki Cevat Akkerman K.:imiz idi. Ayrıca yine Akkerman .:imiz Ankara'nın fakir semtlerinin birinde kurduğu «Şefkat Yurdu» altıyüz çocuğa gıda yardımını uzun yıllar devam ettirmiştir.

K.:lerimizin çaba ve yardımları ile 1957 de Göz Bankası ve çok yakın zamanda K.:lerimizin malî desteği ve bilhassa oradaki hekim K.:lerimizin büyük emekleriyle kurulan, Haseki Hastanesi Beyin Cerrahî Kliniği şefkat yardımlarının küçümsenemiyecek, sadece bazı örnekleridir. Her kederin kurtuluşla sona erdiğine, her negatif bir aksiyonun pozitif bir reaksiyonla sonuçlandığına inanan K.:lerimiz tarafından kurulan daha bir sürü dernek ve kurumlar, kendi kendilerine yeterli hale geldik-

leri zaman, derece derece kamuya bırakılmışlar ve kurucuları olan K.:ler de yavaş yavaş, kendi kurucu kimliklerini kendileri silerek asil bir jesti, gerçek bir şefkat gösterme örneğini ortaya koymuşlardır. Goethe'nin tabiri ile «hakikate karşı havlayan» insanların yaygırlarından uzak kalmak ve bizim gibi düşünemiyenlerin polemiklerine fırsat vermemek için bilsizlik, bağınazlık ve çıkarıcılık devam ettiği sürece M.:luk bu prensibinde direnecektir.

Bir M.:u dış alemden ayıran en büyük nitelik onun insanlara olan sevgisidir. M.:lar insan kuşaklarını büyük bir aile olarak kabul eder ve bu aileyi Ev.: Ul.: Mi.:nin eserlerinin en güzelisi olarak nitelerler. Herkes «kardeş» ve içten kardeş olursa sevişmek pek doğaldır. Bu suretle zengin, güzel ve idrak edilebilen bir yaşam şekli ortaya çıkar. Bu kudret, bizleri barış ve huzura, uyuşmağa ve ahenge götürür.

Ev.: Ul.: Mi.: bu gerçek ve hasbî sevgi ile, bizleri ve yer yüzündeki bütün insanları mutlu kılsın.

Dilerim ki öyle olsun.

Kaynaklar :

Mimar Sinan Dergisi, 31
Türk M.: Dergisi, 33

— Esprit'in Fiziği

— M.:luk gözü ile aşk

F. Erengül K.:.

Alanbay K.:.

Türk M.: Dergisi, 48
Doğuş Kolu Yıllığı, 4
Doğuş Kolu Yıllığı, 5
Mythology

Masonic Lodge Methods

Dictionnaire Universelle de la Franc Maçonnerie

M.: ik Sözlük

Resimli Yeni Lügat ve Ansiklopedik Sözlük

Hayat Küçük Ansiklopedisi

Muhtelif Konuşmalarından

Muhtelif Konuşmalarından

— Tabiat ve Yaradılış

— İnsan Sevgisi

— Hasbî Sevgi

— Brotherly Love

T. Aygün K.:

H.A. Göksel K.:

C.M. Altar K.:

Edith Hamilton

Ahmet Akkan K.:

Şahir Erman K.:

DÜZELTME

75. sayıda yayınlanan «Masonlukta Vicdan (İnanç) Özgürlüğü» başlıklı yazımda, aşağıda belirtilen birkaç eksiklik görülmüştür. Tüm kardeşlerimin ellerindeki nüshalarda gerekli tashihleri yapmaları bakımından, bu düzeltmenin 76. sayıda yayınlanması hususunu kardeş sevgi ve saygılarımla arz ederim.

Yusuf KÖKDAMAR

Sahife	Sütun	Satır Yanlış	Doğru
29	2	21-22 değişik yaklaşıran	değişik ırk ve ulusları yaklaşıran
33	2	23 takdirle,	takdirler,
33	2	31 Allah'ın	Allah'ın
41	1	Son satır ve vicdan	bir vicdan
41	2	5 Bu Prensipte:	Bu Prensiplerin:

Masonluğun yüzyılları aşan yaşamının dayanaklarının başında gelenek gelir. Bu geleneğin sürdürülmesinde en başta, yaşamında, sonrada ebedi masrıka göçünce geride bıraktıkları yani eserleri, konuştukları ve de sevgileri...

Bu sevgilerin izlerinden beri, onu unutmamak için yaptırılan mezar taşlarıdır diyebiliriz kanısındayım.

Ebedi masrıka göçen bu kardeşlerden birini Ümran Uygur Kardeşim İzmirde tespit etmiş ve aşağıdaki yazı ile bir kardeşi bir kıymetli Üstadımızı tanıtmaktadır. Bu kardeşin fotoğraflarını da İzmir'den Geze Dologh çekmiştir. Her iki Kardeşe teşekkürler.

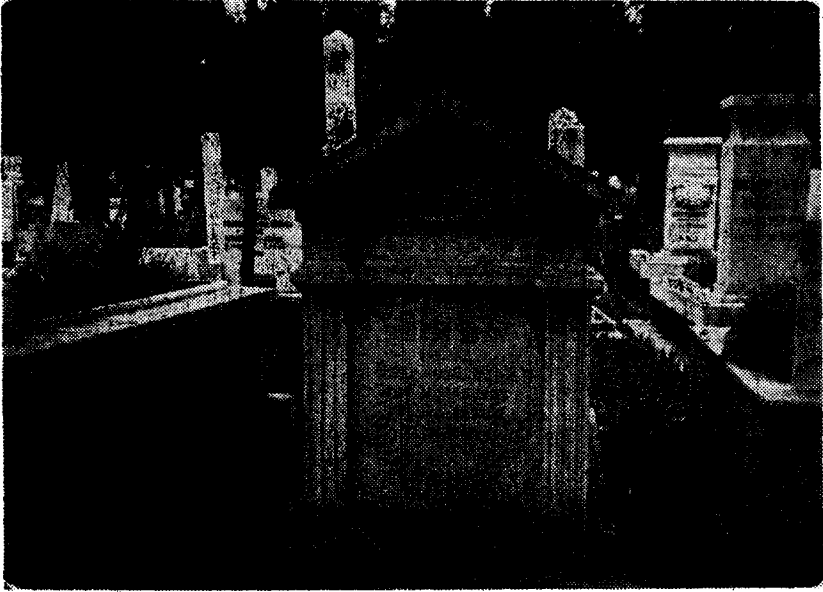
Masonik Mezar Taşları

Ümran UYGUR

Türk masonluğuna uzun yıllar hizmet etmiş ve ebedi masrıka intikal etmiş kardeşlerimiz için yapılan mezar taşlarından birincisi ve masonik olanı İzmir vadisinde kâin 49 numaralı MERİH muhterem locası Üstadı Muhteremlerinden 22. Şubat. 1930 tarihinde yitirdiğimiz Renda Ömer Abdülkadir kardeşin mezarıdır.

Renda Ömer Abdülkadir kardeşimiz 14. Aralık. 1910 tarihli beratla Yanya vadisinde kâin 24 numaralı TULU locasını kurmuş ve ilk Üstadı Muhteremliğini deruhte etmiştir. İki yıla yakın masonik faaliyeti sürdüren TULU locası Balkan harbi nedeniyle Yanya vilayetinin elimizden çıkması ile birlikte kapanmak zorunda kalmıştır. Bilahare Renda Ömer Abdülkadir kardeşimiz masonik yaşantısını İzmir vadisinde devam ettirdiğini görmekteyiz. 21. Mayıs. 1926 tarihli beratla İzmir vadisinde kâin üçüncü loca olan MERİH muhterem locasını kurmuştur. MERİH muhterem locasının ilk açılış celsesi, Büyük Masrıka temsilen İstanbul'dan gelen Dr. Fikret, İhsan Abidin ve Dr. İhsan Şükrü kardeşlerin katılmaları ve MERİH muhterem locası mat-rükülünde kayıtlı bulunan Renda Ömer Abdülkadir, Müh. Kazım, İzmir Maarif Müdürü Ahmet Naili, Av. Nahid Hilmi, Av. Zühdü Hilmi Velibeşe İhsan Latif Paşa, İsmail Rahmi, Dr. Abdi, Mehmet Halid, Lebib, Solakzade Emin, Dr. Hasan Sukûti, Sadık Ahmet, Emin Fikri, Dr. Zühdü Kamil, Ragıpzade Hüsnü, Salih Suphi kardeşlerin iştirak-

kiyle 11. Ağustos. 1926 Çarşamba günü saat 18.30 da kardeşlerce bilinen hendesi noktada toplanarak çalışmağa başlamış ve Türk Masonluğuna yeni nurlar kazandırmak üzere birinci çekici Renda

Ömer Abdülkadir kardeşe tevdi eylemişlerdir. Kardeşimiz ebedi maşrika intikal tarihi olan 22. Şubat. 1930 tarihine kadar Üstadı Muhterem olarak sevgi mabedinin inşasında görev alacak yeni kardeşlerin irşadına çalışmıştır. Kardeşimizin masonik mezarı İzmir Altındağ semtindeki Kokluca mezarlığının 1. ci ada 1. ci parselinde olup karşısında da 15. Nisan. 1975 çarşamba günü İzmir Balçova yolunda birlikte elim bir trafik kazası geçirdiğimiz ve bu kaza sonunda ebedi maşrika tevdi eylediğimiz İzmir vadisinde kain Nur muhterem locası amil azalarından Kemal Kayın kardeşim yatmaktadır. Ebedi Maşrika intikal eden kardeşlerimin mezarlarını ziyareti ve ailesinden hayatta kalanlarının hatırlarını sormayı evrenin Ulu Mimarından bana ve bütün kardeşlerime nasibetmesini niyaz eder. bu fotoğrafların çekilmesinde bana yardımcı olan İzmir vadisinde kain Promethee locası amil azalarından Geza Dologh kardeşime teşekkür eder, satırklarına son verirken Ebedi Maşrika intikal eden kardeşlerimize Evrenin Ulu Mimarından sonsuz mağfiret ve kederli ailelerine ve kardeşlerimize sabırlar dilerim.

HİÇ BİR ŞEY ÖLMEZ - HER ŞEY YAŞAR

Sahir ERMAN**Masonluk hakkında bir anket :**

Geçtiğimiz günlerde İtalya'da ilgi çekici bir olay cereyan etmiştir. Bologna Dışçılık Fakültesi Dekanı olan bir K. miz hakkında, K. çocuk ve yakınlarını kayırmak suretiyle bu Fakülteye kaydederek vazifeyi suiistimal ettiği iddiasıyla ceza davası açılmış, neticede kaydı yapılan öğrencilerin İlyakatlari sebebiyle bu Fakülteye girdikleri anlaşıldığından, Dekanın beraatine karar verilmiştir. Ancak kararı veren hâkimin mason olduğu duyulunca büyük bir polemik başlamış, bunun üzerine Hâkimler Yüksek kurulu bu hâkimin terfii yolundaki talebi reddetmiş, bu karar Cumhurbaşkanı Cossiga'nın bir bildiri yayınlayarak, İtalya'nın hür bir ülke olduğunu, isteyen vatandaşın dilediği derneğe üye olabileceğini ve bu sebeple kınanmasının Anayasaya aykırı düşeceğini kamuoyuna duyurmasına dahi yol açmıştır. Bunun üzerine, bir kamuoyu araştırma kurumu tarafından masonluk hakkında bir anket yapılmış ve şu sonuçlar elde edilmiştir.

1 — Sizce masonluk nedir?

- a — Üyelerinin işlerinde ilerlemesini sağlayan bir teşkilâttir: % 31,0
- b — Tehlikeli ve antidemokratik bir teşkilâttir: % 27,5
- c — İtalyan Kurtuluş savaşından kalan zararsız bir hatıradır: % 14,4
- d — Dine karşı olan bir tarikattir: % 6,3
- e — İtalya tarihi açısından esaslı rol oynamış bir harekettir: %5,1

f — Yüksek ahlâkî değerleri olan bir harekettir: % 2,8

g — Rotary Klübe benzer bir şeydir: % 2,8

h — Fikrim yok % 10,1

2 — Sizce bir hâkim mason olabilmeli mi?

a — Hayır : % 79.40

b — Evet : % 17.30

c — Fikrim yok : % 3.30

3 — Sizce bir politika adamı veya kamu idarecisi mason olabilmeli mi?

a — Hayır : % 77.00

b — Evet : % 19.70

c — Fikrim yok : % 3.30

4 — Sizce bir gazeteci mason olabilmeli mi?

a — Hayır : % 52.55

b — Evet : % 38.96

c — Fikrim yok : % 8.49

(EPOCA, 8 Nisan 1990, 27-29)

Macaristan'da masonluk :

27 Aralık 1989 günü Budapeşte'de Macaristan BL kurulmuş ve BÜ. lığa seçilen En Muhterem Istvan Galambos K., Avusturya BL. BÜ. En Muh. Franz Hausen K. tarafından anlamlı bir törenle is'ad olunmuş ve Macaristan BL'nin birinci çekici kendisine verilmiştir.

İşaret edelim ki, bir çok macar K. miz, geçen yıllar zarfında, Avusturya BL. na bağlı LL. da tekris edilmiş, hattâ kendilerine Avusturya YŞ tarafından yüksek dereceler de verilmişti.

Önümüzdeki aylarda İsviçre BL. nin teşebbüsüyle Yugoslavya'da ve Almanya BL. nin önderliğiyle de Romanya'da birer BL. nin kurulacağı haberi alınmıştır.

(L'INCONTRO, Ocak - Mart 1990, 11 - 13)

Localarda Verilen Konferanslar

İSTANBUL

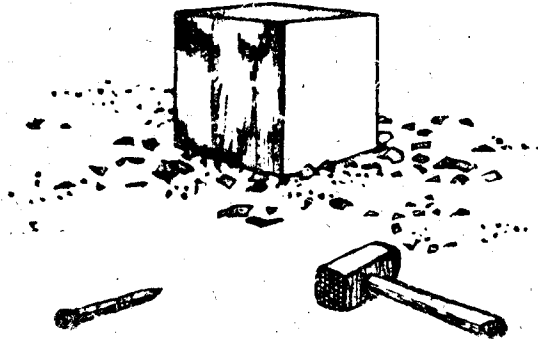
LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
İdeal	Cavit Yenicioğlu	Ham Taşı Yontmanın Zorluğu	14.5.1990
	Salamon Barakas	Kal.: M.: 'un Görevleri	28.5.1990
Ülkü	Curmhur Ferman	Araştırma-Geliştirme ve M.: 'luk	12.4.1990
Kardeşlik	Ergun Önel	Shriner Masonluğu	5.4.1990
Hürriyet	Leon Saporta	M.: 'lik Yardımlaşma	20.3.1990
	Hayrettin Kağnıcı	Kardeşim	1.5.1990
Sevgi Atlas	Abdurrahman Erginsoy	Yunus Emre ve İnsan	7.5.1990
	İsmail İşmen	XIX. Yüzyıl Sonlarına Doğru İstanbul'daki Localar Hakkında Projeksiyonlu Belgesel Bir Araştırma	16.5.1990
Müsavat	Sahir Erman	2. D.: Sembolizması	20.4.1990
	Onur Ayangil	Mason Gözü ile Sanat (4) Resim	18.5.1990
Hakikat	Melih Sarter	Masonlukta Yeni Davranış Normları	9.5.1990
	Andon Parizyanos	M.: 'luk ve Arkayık Misterler	31.5.1990
Ahenk	Reşit Ata	Yabancı Obedyanslar Kendilerini Yabancı Aleme Nasıl Tanıtıyorlar? (Victoria Bü.: L.: 'sının 100. Yılında Bü.: Üs.: İsat Töreni Projeksiyonu İle Beraber.)	23.5.1990
Fazilet	Celil Layıktez	M.: 'luk Tarihi Araştırma Yöntemleri	13.3.1990
	Cumhur Ferman	Araştırma Geliştirme ve Masonik Tefekkür	27.3.1990
Erenler	Reşit Ata	M.: 'lukta Templeir'lere Niçin Yer Verilir.	22.5.1990
	Bedrettin Güven	Önce İnsan	23.3.1990
Sadık Dostlar	Tümer Argın	Masonluk ve İnanç	19.4.1990

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
Ülke	Erol Değerli	Gençlik Sorunları ve Kişisel Hürriyet	20.3.1990
	Nejat Atahan	Toplumda Hürriyet	3.4.1990
	Abdurrahman Erginsoy	Yunus Emre ve İnsan	17.4.1990
Hulus	M. Cumhuri Ferman	Bilimsel Araştırma ve M.:luk	1.5.1990
	Yılmaz Suner	Mason Kaynağı Üzerine	15.5.1990
Freedom	Lefter Karakaş	Masonluğun Esoterik Bilgisine Katkı	28.3.1990
	Ata Gökçe	Anderson Yasaları	15.3.1990
Devrim	Nurhan Antel	25 Mart 1722 Tarihli Temel Yasa Kitabından Alınan: Hür ve Kabul Edilmiş Masonlara Ait Mükellefiyetler	15.3.1990
	Seyhan Bilbaşar	Dünyanın En Büyük Müzisyeni	29.3.1990
	Ömer Sabar	Ludwig Van Beethoven	29.3.1990
Hisar	Kaya Paşakay	Fransa'da M.:luk	18.4.1990
Üçgen	Can Tuncay	İk Bü.: Üs.: Talat PAŞA	27.3.1990
Üç Işık	Çetin Halimoğlu	Tolerans	23.3.1990
Gün	Salih Evcilerli	Madde İnsan Ahlak	4.6.1990
	Moiz Berker	YORUMLAR: Mason - Eğitimi - İhtirası - İdeali	30.5.1990
Özlem	Abdurahman Erginsoy		
	Suha Aksoy Ziya Umur	Platon, Aristo, Sokrat	2.4.1990
Başak	Altan Arbak		
	Vassaf Kuzeyman		
Evren	Tahsin Tokgöz		
	Emil Küçükkaya	İlim, Din ve Masonluk	12.4.1990
Piramit	Mete Şar	M.: Olduk Veya Olabildik Mi?	19.4.1990
	Somer Öneş	Bilinmeyen Geçmişimiz, Yetersiz Bilgimiz	31.5.1990
Nilüfer	Faruk Keskinel	Türkiye ve Dünya Masonluğunda Demografik Değerlendirme ve Avustralya Masonluğu	30.3.1990
	Sedat Toydemir	Harici Alemde Tekris	27.2.1990
Sembol	Cihat Ekimeri	Sembolizma ve M.:luk	13.3.1990
	Giray Odman		
Güven	Ahmet Akkan	1. D.: Ritüelinin Ezoterik Açıklaması	21.5.1990
	Nusret Semi	3 Basamağın Yorumu	28.5.1990
Meş'ale	Ferit Ojalvo	Sülayman Mabedi	12.4.1990
	Şevki Gökerman	Mabedimiz ve Davranışlarımız	14.3.1990
Anadolu	Yıldırım User	M.:luktan Beklediklerimiz	9.5.1990
	Tanju Koray	Tefekkür Hücresi	3.4.1990
Akıl ve Hikmet	Ahmet Akkan	Çağdaşlık Geri Kalmışlık ve Gericilik	15.5.1990
	Duru Gülen	Masonluk Nedir, Ne Değildir?	22.3.1990
Turhan	Cevat Memduh Altar	Laisizm	19.4.1990
	Necdet Egeran	PANEL: <TEİZM ve DEİZM>	31.5.1990
Boğaziçi	Alankaya Tamer Ayan		
	Rüştü Çelebioğlu	Kızlarımız, Oğullarımız	11.4.1990

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Mansur Beyazyürek	Ve Ma.: Baba	18.4.1990
Okay Eroskay Ayhan Kalyoncu			
Gönye	Abdurrahman Erginsoy	PANEL: M.:luğun Geçmişten Gelen Sosyal, Dinsel ve Düşünsel Verileri Üzerine	9.4.1990
	İsak Savaryago		
	İlhan Cerimagan		
Güzel İstanbul	Tanju Koray	Tefekkür Hücresi	23.3.1990
Gün Işığı	Tanju Koray	1. D.: Tablosu	28.5.1990
Tanyeri	Vecihi İbak	PANEL: 2 D.:nin Felsefesi	13.4.1990
	Hltay Güner, Erol Gökçen		
	Mustafa Bornovalı		
	Fikret Nemli	Bir Mason Nasıl Davranmalı	11.5.1990
Sadakat	Neşet Sirman	İnsan Hakları ve M.:luk	1.5.1990
	Erhan Adal	M.:luk ve Duyarlık	29.5.1990
Marmara	Ekrem Ülkü	Aydınlanma Yolunda İnsan Akli	11.4.1990
	Abdurrahman Erginsoy	Masonlukta Disiplin	9.5.1990
ANKARA			
Yanıř	Orhan Erdař	Çağdaş İnsan ve Masonluk	16.3.1990
	Nusret Aras	21. Yüzyılın Uygarıktan Beklentileri	4.5.1990
Doğuş	Salih Tugay	Masonluğun Geçmişe Dayanan Sosyal Teolojik ve Düşünsel Verilerine Kısa Bir Bakış	27.3.1990
Yükseliş	Rusuhi Ecevitođlu	Akıl Yapacağımız İř İçin En Doğrusunu Tasarlar	5.4.1990
	Seyhun Tunaşar	Rene Guenon (Seyh Abdülvahit YAHYA) K.:imiz Mistisizm ve Tasavvuf Hakkındaki Görüşleri	19.4.1990
İnanış	E. Sena Çınar	M.:luk ve Mason Üzerine Düşünceler	9.4.1990
Barış	Vural Olcay	Avustralya, Victoria Büyük Locası Ziyaret İntibaları	22.2.1990
	E. Sena Çınar	2. D.: Törenindeki 15 Basamaklı Merdiven	19.3.1990
	Osman Işık Nazikođlu	Anderson Nizamatı	2.4.1990
	Necdet Egeran	Türklerin M.:luğa Katkıları	7.5.1990
Dikmen	Bekir Sıtkı Aslan	Türkiye'de Hür Masonluğun Geliřmesi	15.3.1990
Yıldız	Tankut Ünal	Spekülatif M.:luğun Sembolleri ve Efsanelerin Kaynakları	12.4.1990
Çankaya	Abdurrahman Erginsoy	Rit Ritüel ve Sembolizma	9.3.1990
Arayıř	Cengiz Yalçın	Aydınlanma Çağına M.:lik Katkıları	17.4.1990
Üçgöl	Alpay Birand	Mesleğimizin Kökleri ve İdealleri	14.3.1990
	Okan Aktaş	Masonluk ve Özgürlük	28.3.1990
	Süha Ok - Haluk Eke	Cumhuriyet Dönemi ve Öncesi M.:luk	11.4.1990
Çağ	Can Arpac	Masonik Görev Anlayışı	23.5.1990
G. Mimarları	Eralp Özgön	Atatürk ve Lailiklik	3.4.1990
	Cengiz Yalçın	Aydınlanma Çağına M.:lik Katkıları	17.4.1990
	Zafer Yalçın	Felsefe-Tasavvuf ve M.:luk	15.5.1990

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
Eşitlik	Yavuz Hakman	M.: 'ik Eğitim Gereklidir. Çünkü...	13.3.1990
Ankara	Tunçey Kesim	Geçmişten Günümüze Adalet Anlayışı	16.3.1990
	E. Sena Çınar	M.: 'lukta Olgunlaşma ve Düşüncenin Yeri	6.4.1990
Yunus Emre	Murat Gökalp	Mabedimiz	18.9.1990
İlke	Ali Demircioğlu	II. D.: 'nin Açıklaması	9.3.1990
	Aydemir Öztürk	II. D.: 'nin Felsefesi	8.3.1990
	Himmet Umunc	Plat'un Parabolleri : M.: 'ik Bir Yaşam	
Atanur	Fuat Göksele	Göreceli Alak Kavramı ve M.: 'luğun İşlevi	19.3.1990
	Murat Yegül	Operatiflikten Spekülatifliğe	30.4.1990
	Güner Güçük	Paramasonik	7.5.1990
Erdem	Mesrur Aktül	Rit ve Loca Çalışmalarında Hareket ve Davranışlar	20.3.1990
	Kenan Mortan	Masonluk	15.5.1990
Tolerans	AltayBirand	Mesleğimizin Kökleri ve İdealleri	14.3.1990
Üç Nur	Seyhun Tunaşar	Hermes - İdris Peygamber ve Hermetizm de Tekris Töreni	12.3.1990
Başkent	E. Sena Çınar	Ritüel Cümlelerinden Beni Düşündürenler	2.4.1990
	Salih Tugay	Landmarklar ve M.: 'ik Yaşamdaki Karşıt Değerleri	21.5.1990
Gökkuşuğu	Aydemir Öztürk	II. D.: 'nin Felsefesi	16.3.1990
	Soner Akyol	Sayılarda M.: 'luk	20.4.1990
	Aydemir Öztürk	III. D.: 'nin Felsefesi	4.5.1990
	Belgin Erkan	M.: ' Çevresi ve Davranışları	18.5.1990
İZMİR			
İzmir	Esin Barıç	Mustafa Reşit Paşa	29.3.1990
	Kutlu Payaşıoğlu	Ziya GÖKALP	29.3.1990
H. Dilek Akarlı	Murat Gımel	Dış Yaşamda M.: 'lar Arası İlişkiler	
Beliğ Onat	Adem Güler	Ve Ölçüler	12.4.1990
	Aykan Oğuz		
	Necati Kavadarlı	İngiltere M.: 'luğunun Son 150 yılı	3.5.1990
	Aykan Oğuz	İngiltere ve Fransa Dışında M.: 'luk Tarihi	24.5.1990
Nur	Hüseyin Yalçın	M.: 'luk ve Üçlemeler	17.4.1990
	Bekir Tantürk	M.: 'ik Teşkilat	15.5.1990
Promethee	Ertuğrul Gündüz	Nur-u Ziya	14.3.1990
	Selim Celardin	M.: 'luk Müessesesi	11.4.1990
	Rafael Roditi	Toleransın Sınırları	9.5.1990
Gönül	İsmet Küçükünal	Ömer Hayyam ve M.: 'luk	22.3.1990
	Necdet Egeran	Masonluğun Yaşam Felsefesi	5.4.1990
	Celil Layıktez	Araştırma Locaları	19.4.1990

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	İ. Dilek Akarlı	M.:lukta Dış İlişkiler	17.5.1990
Ephesus	E. Send Çınar	M.:luk ve M.: Üzerine Düşünceler	21.5.1990
	Ömer Akyüz	Üç Bilge Kişinin Efsanesi	19.3.1990
	Seza Sayzen	Üçışık	16.4.1990
	Melih Kazmirci	Jefferson Duvarı Sallantı Altında	30.4.1990
Eylem	Tayyar Ünlüer	M.:lik Öğretiler	14.5.1990
	Osman Ertörer	L.:mızın Açıldığı Gün Yaptığı Konuşma	19.3.1990
	Burhan Ceyhan	Eylem	19.3.1990
	Suat Aydar	Mesleğimiz	9.4.1990
Manisa	Mustafa Erol	Sır Saklama ve Kanunlarımıza Göre Sır Saklamak Mecburiyetinde Olan Meslekler	11.4.1990
	Tamer Gediz	Landmarklar	23.5.1990
Ege	Mithat Esener	Hoşgörü	3.5.1990
	Hasan Gökçe		
	Salih Sitki Sayıt		
	Daniel Levi	Zıtlık	17.5.1990
	Faruk İmrek		
	Erkan İmrek		
	Bülent Var	Üçgen	17.5.1990
	Şeyda Çetin		
Işın	Muzaffer Ek		
	Bekir Tantürk	M.:lik Teşkilat Üzerine	14.5.1990
Karşıyaka	Fahri Çoşkun	M.:luk Açısından Eğitim	17.4.1990
	Melih Çiftçikara	M.:luk'ta Ritler	1.5.1990
	Erdal Keskiner	Landmarklar Hakkında Bir Araştırma	15.5.1990

ARAMIZDAN AYRILANLAR

ADI SOYADI	DOĞUM YERİ VE TARİHİ	TEKRİR TARİHİ	LOCASI	EB.: MAŞ.: İNTİKAL TARİHİ
Yüksel Ömer Tltano	İstanbul, 1937	9.5.1969	Kültür	12.2.1990
All Öner Nişbay	Ankara, 13.3.1937	13.5.1977	İlke	3.3.1990
Nusret Özoğuztan	İzmir, 1923	9.5.1973	Ephesus	8.3.1990
Refet Çağlar	Manastır, 1900	1.3.1963	Uyanış	11.3.1990
Hikmet Gürtav	İst., 18.5.1922	3.12.1971	Kültür	13.3.1990
Necdet Süer	Bursa, 27.1.1928	28.1.1976	Gün	26.3.1990
Tank Erim	İstanbul	22.9.1969	İDEAL	12.4.1990
O. Lütfü Tanberk	İstanbul, 1913	1.3.1963	Uyanış	15.4.1990
Doğan Barış	İstanbul 1928	14.12.1966	Akıl ve Hikmet	4.5.1990
Yüksel Soyaslan	İst., 1936	5.2.1985	Fazilet	7.5.1990
All Dinç	İstanbul, 1931	23.12.1983	Üçgen	8.5.1990
Orhan Tan	Muğla, 1922	27.4.1961	Başkent	12.6.1989

Ebd. Maş'a intikal eden kardeşlerimize Ev.. 'in U..: Ml.. 'ndan sonsuz mağfiret ve kederli ailelerine ve bütün kardeşlerimize sabırlar dileriz.

HİÇ BİR ŞEY ÖLMEZ — HER ŞEY YAŞAR

MİMAR SİNAN

Organ of the Grand Lodge

of Free and Accepted Masons of Turkey

CONTENTS

4. A Message From The M.W. Grand Master ... Orhan ALSAC
6. About the Founding Date
of the W.L. Ktedal Suha UMUR
10. Methods of Historical Research Celil LÂYİKTEZ
18. Yearly Password (s) Abdurrahman ERGİNSOY
19. The New -York Statue of Liberty M. Fuat AKEV
25. Masonic Approach to Paracosmology
from Metacosmogony Faruk ERENGÜL
36. Why Different Raşid TEMEL
39. The Globe and the Firmament Tamer AYAN
56. Belief in the Light of Wisdom İlhan ÖZDEM
65. On Love Osman S. ALTINAY
71. Masonic Tombstones Ümran UYGUR
73. Current Events Şahir ERMAN
75. News From Our Lodges Mimar SİNAN
80. In Memoriam Mimar SİNAN

Adress : 25. Nuruşya Sokakı - Bayođlu / İSTANBUL

YEAR 1990

NO. 76

